

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Kandidatuppsats Redovisning
Våren 2006

Redovisning av FoU

– En studie av sex forskningsintensiva företag

Författare:

Maria Nyström

Hanna Rasmark

Handledare:

Carl-Michael Unger

Erling Green

Sammanfattning

Titel:	Redovisning av forskning och utveckling – En studie av sex forskningsintensiva företag
Ämne/Kurs:	Kandidatuppsats, Redovisning 10 p
Datum:	Juni 2006
Författare:	Maria Nyström Hanna Rasmak
Handledare:	Erling Green Carl- Michael Unger
Nyckelord:	Forskning och utveckling, FoU, IAS 38, IASBs föreställningsram, försiktighetsprincipen
Syfte:	Syftet med denna studie är att beskriva och analysera hur företagen har valt att redovisa sin forsknings- och utvecklingsverksamhet efter införandet av IAS 38, att studera hur processen har varit, från införandet av RR 15 och fram till idag samt att koppla företagets val av redovisningsmetod till föreställningsramens begrepp.
Metod:	Vi har valt att använda oss av en kvalitativ metod i form av personliga intervjuer. Vi har intervjuat den som är ansvarig för redovisningen på sex forskningsintensiva företag.
Teori:	Institutionell teori
Slutsatser:	Företagen har inte ändrat sin redovisning sedan införandet av IAS 38. Försiktighetsprincipen är fortfarande starkt förankrad i företagen. De aktiverar alla en väldigt liten del av de totala utvecklingsutgifterna. Den institutionella teorin säger att det kommer att ta lång tid för företagen att förändra detta.

Abstract

- Title:** Accounting for research and development – A study of six research intensive companies
- Course:** Bachelor thesis in Business Administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS) Major: Accounting
- Date:** June 2006
- Authors:** Maria Nyström
Hanna Rasmak
- Advisors:** Erling Green
Carl- Michael Unger
- Key Words:** Research and development, R&D, IAS 38, IASBs conceptual framework, prudence concept
- Purpose:** The purpose of this study is to describe and analyse how the companies have chosen to account for their research and development expenses after the implementation of IAS 38, to study how the process has been, from the implementation of RR 15 until today, and to connect the companies' choice of accounting method to IASBs conceptual framework.
- Methodology:** We have used a qualitative method, and interviewed the person who is responsible for the accounting in six research intensive companies.
- Theory:** Institutional theory
- Conclusions:** The companies have not changed their accounting practises since the implementation of IAS 38. The prudence concept is still strongly rooted in the companies. They capitalise only a small part of their total R&D expenses. According to the Institutional theory it will take time for the companies to change this behavior.

<u>1 BAKGRUND</u>	7
1.1 PROBLEMDISKUSSION	9
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	11
1.3 SYFTE	12
1.4 AVGRÄNSNINGAR	12
<u>2 METOD</u>	13
2.1 METODOLOGISKT TILLVÄGÅGSSÄTT	13
2.2 FORSKNINGSAKSATS	13
2.3 DATAINSAMLING	14
2.4 INTERVJUER	15
2.4.1 URVAL AV RESPONDENTER.....	16
2.4 KÄLLKRITIK	17
<u>3 LITTERATURGENOMGÅNG</u>	19
3.1 VAL AV LITTERATUR.....	19
3.1 INFLUENSER PÅ SVENSK REDOVISNING	20
3.2 REDOVISNINGSTRADITIONER	20
3.2.1 DEN KONTINENTALA REDOVISNINGSTRADITIONEN	20
3.2.2 DEN ANGLOSAXISKA REDOVISNINGSTRADITIONEN	21
3.3 BALANSRÄKNINGENS ROLL	21
3.5 HARMONISERING AV REDOVISNINGEN	22
3.4 INSTITUTIONELL TEORI	24
3.6 IAS 38	25
3.6.1 IMMATERIELLA TILLGÅNGAR	25
3.6.2 FORSKNING OCH UTVECKLING	26
3.6.3 VÄRDERING	27
3.6.4 LIVSLÄNGD OCH AVSKRIVNING.....	29
3.6.5 UPPLYSNINGAR.....	29
3.7 TIDIGARE LAGSTIFTNING	30
3.7.1 RR 15.....	30
3.7.2 BFN R 1.....	30
3.8 REDOVISNING AV FOU I USA.....	31
3.9 IASBS FÖRESTÄLLNINGSRAM	31
3.9.1 RELEVANS	32

3.9.2 TILLFÖRLITLIGHET	32
3.9.3 JÄMFÖRBARHET	33
3.9.4 RÄTTVISANDE BILD/KORREKT BILD	34
3.9.5 FÖRSIKTIGHET/FÖRSIKTIGHETSPRINCIPEN	34
3.9.6 BOKFÖRINGSMÄSSIGA GRUNDER/MATCHNINGSPRINCIPEN	35
3.9.7 NYTTA OCH KOSTNAD	35
3.10 TIDIGARE STUDIER.....	36
<u>4 EMPIRI.....</u>	<u>38</u>
4.1 PROBI	38
4.2 GAMBRO	40
4.3 SWITCHCORE.....	43
4.4 FÖRETAG X.....	46
4.5 ANOTO	49
4.6 AXIS.....	52
4.7 SAMMANSTÄLLNING EMPIRI	55
<u>5 ANALYS.....</u>	<u>57</u>
5.1 REDOVISNING AV FOU	57
5.1.1 VÄRDERING	58
5.1.2 AVSKRIVNING.....	59
5.1.3 TIDIGARE REGLER.....	59
5.2 RELEVANS/TILLFÖRLITLIGHET	60
5.3 FÖRSIKTIGHET OCH MATCHNING	62
5.4 JÄMFÖRBARHET	64
5.5 AKTIEÄGARNA OCH ANVÄNDBAR INFORMATION	66
<u>6 SLUTSATS.....</u>	<u>68</u>
6.1 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING.....	69
<u>7 KÄLLFÖRTECKNING.....</u>	<u>71</u>
<u>BILAGA 1</u>	<u>74</u>

Förkortningar

BFN	Bokföringsnämnden
CFO	Chief Financial Officer
FASB	Financial Accounting Standard Board
FoU	Forskning och Utveckling
GAAP	Generally Accepted Accounting Principles
IAS	International Accounting Standard
IASB	International Accounting Standards Board
IFRS	International Financial Reporting Standards
RR	Redovisningsrådets rekommendationer

1 Bakgrund

Detta kapitel presenterar en bakgrund till det ämne vi valt att studera. Därefter presenterar vi problemdiskussionen som leder fram till det specifika syfte vi valt att utreda. Avslutningsvis redogör vi för vilka avgränsningar vi gjort.

Det är ofta stor skillnad på företagets bokförda värde på tillgångar och skulder och marknadsvärdet på företagets aktier. I början av 2006 är till exempel marknadsvärdet på de publika bolagen, noterade på New York- börsen, upp till fem gånger högre än det bokförda värdet.¹ Skillnaden kan förklaras med att investeringar i immateriella tillgångar ökat speciellt inom forskning och utveckling och att de ofta inte syns i företagens balansräkningar.²

Baruch Lev, professor vid Sterns University i New York, har gjort en undersökning av företagens investeringar. Undersökningen visar att företagens investeringsmönster förändrats väsentligt under 1900- talet. År 1929 bestod cirka 70 % av samtliga investeringar gjorda i USA av materiella tillgångar och cirka 30 % av immateriella. Under 1990 talet ändrades detta och investeringar i immateriella tillgångar är det som dominerar i företagen. Så är fallet även i Sverige.³

I jämförelse med andra länder är Sverige är ett land som satsar mycket på forskning och utveckling. Totalt utgjorde FoU- utgifterna fyra procent av BNP år 2003. Företagen stod för tre procentenheter av dessa utgifter⁴. Ett företag som satsar mycket på forskning och utveckling är Gambro som i genomsnitt satsar 1,8 miljoner kronor om dagen⁵. För många företag utgör forskning och utveckling den viktigaste posten av de immateriella tillgångarna. För att behålla sin konkurrenskraft på marknaden är det viktigt att företagen hänger med i utvecklingen och förbättrar sina produkter. Läkemedels-, biotech- och IT-branschen är exempel på branscher som präglas av intensiv forskning och

¹ R. Shortridge & A. Schroeder & E. Wagoner, *Fair- Value Accounting* (2006)

² R. Shortridge, *Market Valuation of Successful versus Non- succesful R&D* (2004)

³ L. Edvinsson, *Some perspectives on intangibles and intellectual capital 2000* (2000)

⁴ http://www.scb.se/templates/tableOrChart____151026.asp

⁵ Gambros årsredovisning 2005

produktutveckling. Betydelsen av FoU har även ökat i mer traditionella branscher.

När ett företag bedriver forskning och utveckling höjer de successivt nivån på sitt vetenskapliga och tekniska kunnande. FoU kan därför vara en indikator på framtida lönsamhet. Upplysning om storleken på FoU-kostnaderna och hur de behandlas i redovisningen är därför av betydelse för att kunna bedöma företagens framtidsutsikter.⁶

Forsknings- och utvecklingsutgifter har oftast inte aktiverats som tillgångar i företagens balansräkningar. Enligt BFN⁷ R 1, regelverket som gällde fram till år 2002, hade företagen möjlighet att välja mellan att aktivera eller kostnadsföra utgifterna⁸. Företagen valde då oftast att kostnadsföra alla utgifter direkt när de uppstod. Den främsta orsaken till detta var den osäkerhet som ansågs råda huruvida FoU kommer att generera några ekonomiska fördelar i framtiden⁹.

För att harmonisera redovisningen inom EU har man valt att följa IASBs¹⁰ redovisningsregler IAS¹¹ och IFRS¹². Reglerna har gradvis implementerats genom RR¹³ 15 som började gälla år 2002.¹⁴ Enligt RR 15 ska forskningsutgifter kostnadsföras direkt medan det är krav på att utvecklingskostnader som uppfyller vissa kriterier ska aktiveras som en immateriell tillgång. Den tidigare valfriheten utesluts därmed.¹⁵

Från och med den första januari 2005 ska alla noterade svenska företag tillämpa IFRS och därmed IAS 38 vid utformningen av sina finansiella rapporter för koncernen. Reglerna är i princip samma men det finns vissa skillnader. Bland annat kan man idag till skillnad mot tidigare, välja att värdera tillgångarna till

⁶ FAR 2004

⁷ Bokföringsnämnden

⁸ FAR 2004

⁹ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

¹⁰ International Accounting Standards Board

¹¹ International Accounting Standards

¹² International Financing Reporting Standards

¹³ Redovisnings Rådet

¹⁴ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

¹⁵ FAR 2004

marknadsvärde. Företagen får även tillämpa en obegränsad avskrivningstid.¹⁶

1.1 Problemdiskussion

Det är svårt att avgöra om den forskning och utveckling som ett företag bedriver kommer att generera framtida ekonomiska fördelar för företaget innan utfallet av processen är känt. Redovisningens regelverk ger företaget problem med att dels avgöra om förutsättningarna för aktivering är uppfyllda och dels med att i siffror redovisa det verkliga värdet på den forskning och utveckling som pågår internt. Det blir en tolkningsfråga för företaget om kriterierna är uppfyllda och bedömningen kan bli subjektiv.

Redovisningens syfte är att förse användarna med relevant information när de ska fatta ekonomiska beslut. Företagen bör därför redovisa FoU så att informationen maximeras. Redovisningarna har kritiserats för att inte ha identifierat de immateriella tillgångarna i tillräckligt stor utsträckning. De immateriella tillgångarna har fått allt större betydelse och därför har också relevansen i redovisningen minskat eftersom viktiga tillgångar saknas i balansräkningen. Problemet är att immateriella tillgångar är svåra att identifiera och svåra att beräkna framtida avkastning på.¹⁷

IASB bygger på den anglosaxiska traditionen som kännetecknas av mer öppen och mindre försiktig redovisning.¹⁸ IASB utgår ifrån en föreställningsram där kvalitativa egenskaper är i centrum och huvudsyftet är att ge rättvisande information till företagets intressenter. Den svenska redovisningen bygger på den kontinentala traditionen och kännetecknas av en försiktig värdering av företagens tillgångar snarare än en rättvisande. Tidigare valde de flesta svenska börsföretag att inte aktivera kostnader för utveckling trots att detta var tillåtet. Det är ett tecken på försiktighet.¹⁹

¹⁶ IFRS/IAS 2005

¹⁷ N. Høegh-Krohn & K. Knivsflå, *Accounting for Intangible Assets in Scandinavia* (2000)

¹⁸ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

¹⁹ Ibid

Kravet på att utgifterna ska aktiveras om de uppfyller vissa kriterier innebär att rekommendationen strävar mer mot matchningsprincipen. Förespråkare för aktivering anser att det är viktigt att matcha framtida intäkter med de kostnader företaget haft för att skapa dem.²⁰ Det finns en tydlig konflikt mellan matchnings och försiktighetsprincipen.

Enligt IAS 38 kan företagen välja att värdera immateriella tillgångar till marknadsvärde. Marknadsvärde anses ge en mer rättvisande bild av företagets värde. Det kan dock vara svårt att fastställa ett korrekt marknadsvärde för immateriella tillgångar. Det kan även ge stora svängningar i resultatet. Att värdera tillgångar till marknadsvärde kan komma i konflikt med försiktighetsprincipen.²¹

Inom EU har det under en längre tid pågått en process för att harmonisera redovisningen mellan länderna. Tidigare har skillnaderna i de ekonomiska rapporterna varit så stora att det varit praktiskt omöjligt att göra jämförelser mellan företag i olika länder.²² Behovet av internationell jämförbarhet är uppenbart i och med att allt fler företag är globala och både banker och aktieägare verkar mellan nationernas gränser.²³

Det har tidigare gjorts studier inom området forskning och utveckling. De senaste gjordes i samband med införandet av RR 15. Nu har reglerna tillämpats i några år och det har dessutom tillkommit nya regler. Koff och Öhman (2006) vid Södertörns Högskola har genomfört en studie där de undersöker hur forskning och utveckling redovisas i forskningsintensiva företag. De har dock valt att enbart utgå ifrån Astra Zeneca. Vi tycker att det är intressant att undersöka hur forskningsintensiva företag tillämpar reglerna idag och hur de ser på de nya reglerna som tillkommit. Vi skulle också vilja ge en bredare bild än Koff och Öhman och har därför valt att studera sex forskningsintensiva företag i olika branscher. Förutom att studera företag inom hälsovårdsbranschen har vi även studerat företag inom IT och telekommunikation.

²⁰ M. Millan & S. Gornik-Tomaszewski, *Accounting for research and development costs* (2005)

²¹ R. Shortridge & A. Schroeder & E. Wagoner, *Fair- Value Accounting* (2006)

²² K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

²³ Y. Ding & T. Jeanjean & H. Stolowy, *Why do national GAAP differ from IAS? The role of culture* (2005)

1.2 Problemformulering

Vår problemdiskussion mynnar ut i en huvudfråga:

- ❖ *Hur tillämpar forskningsintensiva företag IAS 38s principer om forskning och utveckling?*

Vi har valt att analysera materialet utifrån de kvalitativa egenskaperna i IASBs föreställningsram. Vi får därför följande följdfrågor:

Att kostnadsföra alla utgifter för FoU är helt tillförlitligt men då blir relevansen i redovisningen lidande:

- ❖ *Hur ser företagen på avvägningen mellan relevans och tillförlitlighet vid bedömning om en utgift ska aktiveras eller inte?*

Försiktighetsprincipen har traditionellt varit den viktigaste redovisningsprincipen i Sverige medan IASB strävar mer mot matchningsprincipen:

- ❖ *Är företagen fortfarande lika försiktiga i sin redovisning?*

Syftet med införandet av IFRS är att öka jämförbarheten mellan företagen:

- ❖ *Tycker företagen att jämförbarheten har ökat i och med de nya reglerna?*

Syftet med redovisningen är att ge användbar information, framförallt till aktieägarna. Den anglosaxiska redovisningen kännetecknas av att vara mer informativ och öppen:

- ❖ *Tycker företagen att aktieägarna har fått en mer användbar information efter införandet av IAS 38?*

1.3 Syfte

Syftet med denna studie är att:

- ❖ Beskriva och analysera hur företagen har valt att redovisa sin forsknings- och utvecklingsverksamhet efter införandet av IFRS.
- ❖ Studera hur processen har varit, från införandet av RR 15 och fram till idag
- ❖ Att koppla företagens val av redovisningsmetod till föreställningsramens begrepp

1.4 Avgränsningar

Vi har valt att enbart studera internt upparbetad forskning och utveckling. Vi utesluter därför FoU som tillkommer vid företagsförvärv eller vid köp. Vid förvärv av FoU finns inte samma problem med att identifiera den immateriella tillgången. Det blir därför inte samma problem med värderingen.²⁴

Vår studie är genomförd ur företagets perspektiv. Vi har valt att bara studera forsknings- och utvecklingsintensiva företag eftersom de är väl insatta i problematiken. Vi avgränsar oss också till att enbart studera svenska företag som är noterade på antingen A- eller O-listan eftersom enbart börsnoterade företag som måste tillämpa IFRS regler. Vårt urval av företag är begränsat till branscherna IT, hälsovård och telekommunikation.²⁵

²⁴ H. Stolowy & A. Jeny-Cazavan, *International accounting disharmony: the case of intangibles* (2001)

²⁵ Indelningen är gjord utifrån affärsvärdens branschindelning

2 Metod

I detta avsnitt kommer vi att presentera hur vi har gått tillväga för att genomföra vår studie samt varför vi valt att använda dessa metoder. Vi beskriver vidare hur vi har samlat in vårt material och avslutar med källkritik.

2.1 Metodologiskt tillvägagångssätt

Det finns olika tillvägagångssätt för att få fram kunskap. Man kan göra en indelning i induktivt och deduktivt tillvägagångssätt. Vi har valt att använda oss av en induktiv metod eftersom vi är nyfikna på varför redovisningen av forskning och utveckling ser ut som den gör. Vid ett induktivt angreppssätt utgår man från empirin och samlar in data för att därefter bygga upp nya teorier. Vid en deduktiv metod utgår man istället från en teori som man vill pröva eller bekräfta.²⁶

När vi samlat in materialet försöker vi dra generaliserbara slutsatser.²⁷ Möjligheten till detta har dock kritiserats då man oftast endast studerar en liten del av populationen och inte vet om teorierna går att generalisera på en större grupp. Olika faktorer i enskilda fall kan ha stor påverkan på utfallet av undersökningen.²⁸

När man arbetar induktivt kan man säga att man följer upptäckandets väg. Detta betyder inte att man arbetar helt förutsättningslöst utan forskarens egna idéer och föreställningar kan komma att färga de teorier som produceras.²⁹ För att kunna formulera intervjufrågor var vi tvungna att sätta oss in i ämnet och fick på så vis en teoretisk grund. Induktiv strategi brukar, när det gäller kopplingen mellan teori och data, förknippas med kvalitativ metod.³⁰

2.2 Forskningsansats

När man genomför en undersökning kan man välja mellan två olika

²⁶ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

²⁷ A. Bryman & E. Bell, *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (2005)

²⁸ R. Patel & B. Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder* (2003)

²⁹ Ibid

³⁰ A. Bryman & E. Bell, *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (2005)

forskningsansatser, kvantitativ och kvalitativ. Vi har valt att använda oss av en kvalitativ ansats eftersom vårt mål med uppsatsen är att få en djupare förståelse av det problem vi valt att undersöka. Kvalitativa studier kännetecknas av att vara mer inriktade på ord än kvantitativa som är inriktade på siffror.³¹ Vid en kvantitativ studie måste forskaren kunna dela upp materialet i olika delar som behandlas var för sig. Detta för att kunna analysera materialet statistiskt.³² I vår studie hade det inte fungerat eftersom alla delar hänger samman.

Den kvalitativa metoden innehåller ett stort mått av flexibilitet vilket vi anser är positivt för vår undersökning. Innan vi påbörjade vår undersökning visste vi inte vad vi skulle få fram för information och den kvalitativa metoden gör det lättare att byta inriktning och fokus under undersökningens gång. Den kvalitativa metoden är därför oftast ostrukturerad. Nackdelarna med en kvalitativ ansats är att metoden anses vara alltför subjektiv. Resultaten bygger i stor utsträckning på forskarens egna uppfattningar om vad som är viktigt och betydelsefullt och även på det personliga förhållande som de etablerar med undersökningsspersonerna.³³

Det finns flera olika tillvägagångssätt när man ska genomföra en kvalitativ studie, intervjuer, observationer och fokusgrupper är några exempel. Vi har valt att genomföra kvalitativa intervjuer vilket är mycket resurskrävande. Därför har vi valt att endast intervjua ett fåtal företag för att få mer djupgående intervjuer.³⁴

2.3 Datainsamling

Vi började vår undersökning med att studera sekundärdata i form av tidningsartiklar och böcker inom ämnet. För att få fram relevanta artiklar och böcker sökte vi framförallt i Lunds Universitets databaser Lovisa och Elin. Denna litteratur användes för att få en bakgrund och förståelse för problemet.³⁵ Vi studerade även lagtexten i IAS 38 om immateriella tillgångar och IASBs föreställningsram. När vi valt ut de företag som vi skulle intervjua granskade vi

³¹ A. Bryman & E. Bell, *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (2005)

³² J. Backman, *Rapporter och uppsatser* (1998)

³³ A. Bryman & E. Bell, *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (2005)

³⁴ Ibid.

³⁵ L. Rienecker & P. Stray Jörgensen, *Att skriva en bra uppsats* (2002)

deras årsredovisningar för att se om det fanns något speciellt vi ville fråga just dem om. På så vis minskade risken för att vi skulle missa väsentlig information.

2.4 Intervjuer

För att samla in material till empirin valde vi att genomföra personliga intervjuer med ekonomiansvariga på sex olika företag. Vi genomförde intervjuerna ute på företagen i deras naturliga miljö. Detta för att de skulle känna sig bekväma och avslappnade. Vi fick då en personlig kontakt med intervjupersonen vilket gjorde att vi även kunde se deras kroppsspråk. För att dra nytta av det skrev vi ner alla våra intryck och tankar omedelbart efter intervjun.³⁶

En personlig intervju passar bra när frågorna man ska ställa är komplicerade och kan kräva förklaringar. Företagen visste vad begreppen relevans, tillförlitlighet, och så vidare var men för en del av företagen fick vi förklara vad vi menade med föreställningsramen. Det ger även stor möjlighet till flexibilitet och beroende på vad den intervjuade svarar kan man ställa olika följdfrågor. Ytterligare en fördel med personliga intervjuer är en hög svarsfrekvens.³⁷

Vi är medvetna om den så kallade intervjuareffekten, det vill säga att vi själva kan påverka svaren. Vi var därför noga med att inte ställa ledande frågor och att inte genom vårt kroppsspråk demonstrera gillande respektive ogillande.³⁸

Vi valde en semistrukturerad intervju där vi har använt oss av en intervjuguide. I guiden hade vi förhållandevis specifika teman som skulle beröras. Vi var flexibla och behövde inte ställa intervjufrågorna i en bestämd ordning utan det varierade beroende på vad respondenten svarat på tidigare frågor. Intervjupersonen lämnades stor frihet att utforma svaren på sitt eget sätt och om det dök upp något intressant ställde vi följdfrågor på det. På så vis fångade vi upp vad den intervjuade ansåg vara relevant och viktigt. Då vår avsikt var att jämföra företagen

³⁶ A. Bryman & E. Bell, *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (2005)

³⁷ Ibid.

³⁸ C. Svenning, *Metodboken* (2003)

vi intervjuat med varandra hade vi ändå en viss struktur.³⁹

För att vi skulle vara så uppmärksamma som möjligt på vad intervjupersonen sa använde vi oss av en bandspelare och spelade in intervjun istället för att föra anteckningar. För att göra det tydligare för intervjupersonen var en av oss huvudansvarig för intervjun och var den som ställde frågorna. Det blev då tydligt för den intervjuade vem han skulle prata till. Den andra personen var med och kunde hjälpa till att ställa följdfrågor om det behövdes.

För att den intervjuade skulle vara förberedd på frågorna vi skulle ställa hade vi ungefär en vecka i förväg skickat frågorna till dem via e-mail. På så sätt kunde de känna sig trygga med frågorna vi skulle ställa och de fick även en möjlighet att tänka igenom svaren i förväg. Vi tror att vi på så sätt fick bättre och mer genomtänkta svar.

2.4.1 Urval av respondenter

När vi valde ut våra undersökningsobjekt hade vi tillförlitligheten i det insamlade materialet i åtanke. Vi försökte att med omsorg välja ut de bästa objekten för vår undersökning. Det första steget i urvalet var att se vilka organisationer som var relevanta. Vår uppsats behandlar övergången till IFRS och IAS 38 och vi var därför tvungna att välja respondenter som följer dessa regler. Detta innebär koncerner som är noterade på antingen A- eller O- listan. De måste självklart även bedriva någon form av forskning eller utveckling.

Vi har valt att enbart intervju forskningintensiva företag. För att få en möjlighet att genomföra personliga besöksintervjuer begränsade vi oss till företag i Lund. För att få kontakt med företagen ringde vi till dem och bad att få prata med den som var ansvarig för redovisningen av forskning och utveckling. De var alla positiva och ställde gärna upp på en intervju.

Företagen vi valde att intervju är inom tre olika branscher. På så vis får vi en bredare bild av området vi valt att studera. Gambro och Probi är inom

³⁹ A. Bryman & E. Bell, *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (2005)

hälsovårdsbranschen, Anoto och Företag X är inom IT- branschen och Switchcore och Axis är inom telekommunikationsbranschen.

Controllern på Switchcore har valt att inte ha med sitt namn i uppsatsen eftersom han är inhyrd konsult på företaget. Företag X har valt att vara anonyma eftersom det inte vill lämna ut känslig information.

2.4 Källkritik

Det är viktigt att kritiskt granska den information som använts. Källan ska vara aktuell, objektiv och författaren ska vara trovärdig. För att källan ska vara aktuell har vi försökt att använda oss av så ny information som möjligt. Vi är medvetna om att vissa metodböcker kan vara något äldre. Vi anser dock att den information vi hämtat från dessa böcker inte är något som väsentligt ändras över tiden.

Det är även viktigt att författaren av informationen är trovärdig. En bok som vi har använt oss mycket av är Artsbergs bok, ”Redovisningsteori -policy och -praxis”. Artsberg är en erkänd författare inom redovisningsområdet och ger olika synvinklar på problemen. När hon uttrycker en egen åsikt skrivs det tydligt i texten.

De artiklar vi använt oss av har vi hittat i databasen Elin. Tre av de artiklar vi använt flitigt är publicerade i The International Journal of Accounting som är en erkänd tidskrift inom redovisningsområdet. En del författare refererar till varandras studier och är därmed inte helt oberoende.⁴⁰ Vi försöker då att om möjligt söka upp den ursprungliga källan.

Företagens årsredovisningar är granskade av revisorer vilket innebär att de är trovärdiga. Det kan dock vara svårt för en revisor att upptäcka om en immateriell tillgång är avsiktligt värderad för högt. Lagar och rekommendationer möter de källtekniska kraven.

⁴⁰ L. Eriksson, F. Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera* (2001)

För att säkerställa att den information vi får genom våra intervjuer är trovärdig inleder vi våra intervjuer med att be respondenten att berätta lite om sig själv. Vi frågar vad de har för befattning på företaget, vad de har för utbildning och hur länge de har arbetat på företaget. På så vis ser vi till att personen besitter den information vi är ute efter.⁴¹ Vi är medvetna om att intervjupersonerna kan välja att svara det som de tror att vi vill höra. De kan även vilja framställa sig själva och företaget så bra som möjligt. Vi granskar därför kritiskt vad de säger.

Vi är medvetna om att en del av de intervjuade inte arbetade på företaget innan RR 15 kom. De kan därför inte svara på hur processen med införandet har varit. Dan Wahrenberg har endast arbetat på Anoto i två månader och är inte ännu helt insatt i företagets rutiner.

⁴¹ L. Eriksson, F. Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera* (2001)

3 Litteraturgenomgång

Kapitlet inleds med en diskussion om vilka teorier vi har valt. Därefter skriver vi om influenser på svensk redovisning, balansräkningens roll, institutionell teori och harmonisering av redovisningen. För att få inblick i ämnet tar vi upp de delar av IAS 38 och föreställningsramen som är relevanta för vår uppsats. Sedan avslutas kapitlet med tidigare studier.

3.1 Val av litteratur

Vi inleder kapitlet med att ta upp influenser på svensk redovisning. Det gör vi för att läsaren ska få en förståelse för försiktighetsprincipens betydelse i Sverige. Sverige har traditionellt tillhört den kontinentala redovisningstraditionen men i och med övergången till IFRS går redovisningen allt mer mot en anglosaxisk syn på redovisningen. Vi beskriver därför skillnaderna mellan de två olika traditionerna.

Utvecklingen går också mot en mer balansräkningsinriktad redovisning. Man ska inte längre se balansräkningen som en resultatutredningsbalans utan det viktigaste är att den speglar värdet på företaget. Balansräkningens roll diskuteras kortfattat i detta kapitel. Vi anser att det är viktigt att ta upp detta eftersom de immateriella tillgångarna ofta inte syns i företagets balansräkning.

IFRS infördes för att EU ville harmonisera redovisningen mellan länderna. Vi tar upp kulturens betydelse för harmoniseringen. Vi tar även upp den institutionella teorin som behandlar hur ett beteende kan institutionaliseras och att det kan ta tid att förändras.

IAS 38 och föreställningsramen måste självklart tas upp. Vi beskriver de delar som är relevanta för vårt arbete. USA är ett stort land med betydande inflytande över redovisningen internationellt. Vi redogör därför för hur redovisningen av FoU ser ut i USA och vad de har för tankar kring ämnet. Vi avslutar litteraturgenomgången med två tidigare studier inom området. Den första studien är genomförd i Kanada där reglerna liknar IAS 38. De undersöker om det ger användbar information till investerare om företagen aktiverar sina utvecklingsprojekt. Den andra studien är skriven av två norska författare. De har ett intressant förslag på hur redovisningen av FoU skulle kunna förbättras.

3.1 Influenser på svensk redovisning

Sverige är ett litet land som är beroende av internationell handel och kapitalförsörjning. De svenska företagens sätt att redovisa påverkas därför i stor utsträckning av andra länder. Historiskt sett är det framförallt Tyskland som haft inflytande över redovisningen i Sverige. Det beror på den starka kulturella samhörighet vi hade med Tyskland i början av 1900- talet. Företagen där använde en mycket försiktig redovisning för att skydda sina borgenärer. De undervärderade medvetet tillgångar för att på så sätt bygga reserver. Dessa kunde företagen använda sig av vid ett senare tillfälle för att jämna ut resultatet om de gick med förlust.⁴²

På senare tid har vi haft mer inflytande från USA. Några svenska företag är noterade på börsen i USA och är beroende av handel med amerikanska företag. Den huvudsakliga kapitalmarknaden för svenska företag finns också i USA. Där är aktieägandet mer utbrett och de har fokus på aktieägarna när de upprättar sin redovisning. Efter den stora börskraschen 1929 lades en stor del av ansvaret för aktieägarnas förluster på redovisningen. Den ansågs vara otillräcklig eftersom den inte skickat ut varningssignaler till aktieägarna i tid. Full upplysning åt aktiemarkanden blev det dominerande syftet med redovisningen och medveten undervärdering förbjöds. Det är viktigt att ge aktieägarna fullständig och rättvisande information.⁴³

3.2 Redovisningstraditioner

I de industrialiserade länderna kan det urskiljas två olika redovisningstraditioner, den kontinentala och den anglosaxiska.

3.2.1 Den kontinentala redovisningstraditionen

Till de kontinentala länderna hör Japan och de västeuropeiska länderna med

⁴² K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

⁴³ Ibid.

undantag för Storbritannien, Irland och Holland. Tyskland har haft en framträdande roll i den kontinentala redovisningstraditionen. Eftersom Sverige påverkats mycket av Tyskland har även vi haft en kontinental redovisning. I länder som tillhör den kontinentala traditionen har staten, banker och familjeintressen ofta haft ett avgörande ägarinflytande. Företagen finansieras ofta med upplånat kapital. Försiktighetsprincipen är central i de kontinentala länderna och det har varit viktigt att inte övervärdera tillgångarna. På så vis skyddas borgenärerna.⁴⁴

Den kontinentala traditionen betonar lagar och regler. En rättvisande redovisning är att redovisa i enlighet med lagen. Det har inte varit viktigt att redovisa tillgångarna till ett så korrekt värde som möjligt. Företagen värderar ofta tillgångarna till det lägsta tillåtna värdet som är tillåtet enligt skattelagstiftningen. Det finns en tydlig koppling mellan redovisning och beskattning.⁴⁵

3.2.2 Den anglosaxiska redovisningstraditionen

Till de anglosaxiska länderna hör Irland, Holland, Storbritannien och USA. I länder med anglosaxisk tradition har företag varit börsnoterade i större utsträckning och ägarspridningen har varit större. Den anglosaxiska traditionen har en mer principiell syn på redovisningen. De anser att det är viktigt att ge en rättvisande bild av verkligheten. Här finns inte samma koppling mellan redovisning och beskattning, vilket har gjort att de kunnat tillgodose marknadens krav på information i större utsträckning.⁴⁶ Den anglosaxiska redovisningen är mer informativ och öppen och har en mindre försiktig redovisning.⁴⁷ På senare tid har de kontinentala länderna mer eller mindre börjat tillämpa den anglosaxiska redovisningstraditionen.⁴⁸

3.3 Balansräkningens roll

Balansräkningens funktion kan ses utifrån två olika synsätt. I den traditionella

⁴⁴ D. Smith, *Redovisningens språk* (2000)

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

⁴⁸ D. Smith, *Redovisningens språk* (2000)

redovisningsmodellen ser man på redovisningen som en resultatutredningsbalans. Syftet är att matcha företagets intäkter med dess kostnader. Tillgångarna placeras tillfälligt i balansräkningen för att senare periodiseras i resultaträkningen. Värderingen bygger på historiska kostnader. Den syftar inte till att visa företagets värde utan dess transaktioner med omgivningen.⁴⁹

Det andra synsättet innebär att man ser på balansräkningen som en förmögenhetsbalans. Företagets värde anses vara det diskonterade värdet av tillgångarnas framtida kassaflöden. Dessa värden kan vara svåra att beräkna främst för att det är svårt att veta vad som händer i framtiden. Därför brukar man istället använda sig av marknadsvärden vid värderingen. Utvecklingen idag går mot en alltmer balansräkningsinriktad syn med fokus på att balansräkningen ska spegla ett så korrekt värde som möjligt.⁵⁰

3.5 Harmonisering av redovisningen

För att harmonisera redovisningen mellan länder måste den regleras på internationell nivå. Det är viktigt att redovisningen är jämförbar mellan länderna framförallt eftersom aktiemarknaden är internationell.⁵¹

Det är många företag som är multinationella och de behöver *ett* regelverk de kan hålla sig till. Att behöva följa flera regelverk, ett i varje land, är kostsamt för företagen. Att använda sig av ett regelverk ger också ett mer entydigt och trovärdigt meddelande till aktieägarna.⁵²

År 2005 blev det obligatoriskt för noterade företag att tillämpa de internationella redovisningsstandarderna, IFRS, vid utformning av deras koncernredovisning. Det beslutades av Europaparlamentet och omfattar alla länder inom EU.⁵³ IASB är den organisationen som utformar de internationella standarderna. Det är en

⁴⁹ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Y. Ding & T. Jeanjean & H. Stolowy, *Why do national GAAP differ from IAS? The role of culture* (2005)

⁵² Ibid.

⁵³ S. Svenberg, *Att tänka på inför övergången till IFRS* (2003)

självständig och privatfinansierad organisation som arbetar för harmoniseringen av redovisningen internationellt. Det är inte bara länderna inom EU som tillämpar reglerna utan även länder som Australien och Nya Zeeland. IASBs mål är att utforma standarder som ska göra redovisningen transparent och jämförbar mellan företag och sprida dessa över hela världen.⁵⁴

Ett land som har haft stor betydelse för redovisningen i Sverige är USA. De följer regelverket US GAAP⁵⁵ som FASB⁵⁶ utformar. EU diskuterade om de istället för IASB skulle följa FASB. Anledningen till att EU valde att följa IASBs regelverk är att de där får mer inflytande över standardsättningen.⁵⁷

IASB och FASB försöker arbeta tillsammans för att harmonisera lagarna. De båda regelverken har nästan identiska definitioner på forskning och utveckling men reglerna skiljer sig åt när det gäller hur detta ska redovisas. I oktober 2002 startade ett projekt för att harmonisera redovisningen av FoU. Det var meningen att det skulle vara ett korttidsprojekt men de märkte snart att det inte skulle kunna lösas snabbt. Projektet är för närvarande vilande och det är inget som kommer att ändras inom de närmaste åren.⁵⁸

Tidigare försök till harmonisering inom EU har misslyckats på grund av att reglerna innehållit för många valmöjligheter och att dessa har utnyttjats olika av medlemsländerna. Det kan bero på att EU är mångkulturellt och länderna har olika redovisningstraditioner. Det är viktigt för EU att länderna följer samma redovisningsregler och att de även tolkar reglerna på ett likartat sätt. Det är ett problem för harmoniseringen att EU är mångkulturellt.⁵⁹

Det har gjorts internationella studier som visar att olika länder har kommit fram till olika redovisningslösningar för likartade problem. Det tyder på att

⁵⁴ www.iasb.org

⁵⁵ Generally Accepted Accounting Principles

⁵⁶ Financial Accounting Standard Board

⁵⁷ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

⁵⁸ M. Millan & S. Gornik-Tomaszewski, *Accounting for research and development costs* (2005)

⁵⁹ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

redovisningen inte enbart är ett tekniskt och professionellt område.⁶⁰ Kultur tros spela en viktig roll när det gäller att forma redovisningsstandarder och praxis.⁶¹

Ding, Jeanjean och Stolway har undersökt om ett lands kultur är en viktig faktor när landets regelverk skiljer sig från IAS. Deras undersökning baseras på Nobes studie ”GAAP 2001”. Det är en studie som genomfördes av flera stora revisionsbyråer. De undersökte 62 länder angående skillnader mellan IAS och landets eget regelverk. Ding et al genomförde sin studie år 2005 men bygger på data från 2001, det vill säga innan många länder var tvungna att följa IAS. De utgår från Hofstedes, Greys och Schwartzs kulturella modeller. Författarna kommer fram till att de kulturella värderingarna i ett land är viktigare än deras lagstiftning för att förklara avvikelser från IAS. De förväntar sig att nivån av harmonisering av IAS kommer att variera mellan länder med kulturella skillnader.⁶²

3.4 Institutionell teori

Inom institutionell teori beskrivs begreppet institutionalisering. Att något har blivit en institution betyder att det har blivit så stabilt och givet att det blir en förutsättning för olika typer av beteenden. Om man får sina rutiner institutionaliserade betyder det att rutinerna gradvis får status som en institution i verksamheten. Institutionaliseringen kan ske på olika sätt. Det kan exempelvis vara en omedveten process där det med tiden växer fram ett bestämt sätt att handla och uppfatta något. Det kan även ske genom lagstiftning. Det är en process som kan anta olika former och ske på olika nivåer.⁶³

Institutionell teori fokuserar på att mänskliga aktiviteter uppvisar tröghet beroende på att vi har fått en viss vana att göra på ett visst sätt och att man därmed tycker att detta är det rätta sättet att göra saker på.⁶⁴ Våra handlingar är begränsade av de

⁶⁰ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

⁶¹ Y. Ding & T. Jeanjean & H. Stolowy, *Why do national GAAP differ from IAS? The role of culture* (2005)

⁶² Ibid.

⁶³ C. Nygaard & L. Bengtsson, *Strategizing – en kontextuell organisationsteori* (2002)

⁶⁴ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

värderingar och ideologier som råder i samhället vid en viss given tidpunkt. Ibland kan det ifrågasättas om den enskilda individen är medveten om de värderingar som råder utan de tas istället för givna.⁶⁵

3.6 IAS 38

För att få förståelse för reglerna som företagen måste följa, när de redovisar forskning och utveckling, beskriver vi dem kortfattat. Redovisningen av forskning och utveckling behandlas i IAS 38, immateriella tillgångar. IAS 38 behandlar om en immateriell tillgång ska redovisas i balansräkningen, hur redovisade värden beräknas och vilka upplysningar som krävs. Vi redogör här för de delar av kapitlet som är relevanta för vårt arbete.

3.6.1 Immateriella tillgångar

Enligt IFRS är en immateriell tillgång en ”identifierbar icke monetär tillgång utan fysisk form”. Några exempel på immateriella tillgångar är goodwill, FoU, licenser och mjukvara. De olika immateriella tillgångarna redovisas olika beroende på vilken typ av tillgång det är. FoU är en internt upparbetad immateriell tillgång. Två amerikanska forskare, Lev och Zarowin anser att immateriella tillgångar ska behandlas på samma sätt som materiella tillgångar.⁶⁶

En immateriell tillgång måste uppfylla definitionen av en tillgång för att få redovisas i balansräkningen. För att uppfylla definitionen av en tillgång krävs det att tillgången är *identifierbar*, att företaget har *kontroll* över den samt att den förväntas *ge framtida ekonomiska fördelar*. För att en tillgång ska klassificeras som identifierbar krävs det att den är avskiljbar eller att den uppkommer ur avtalseniga eller andra juridiska rättigheter till exempel patent. Ett företag har kontroll över en tillgång om de kan säkerställa att framtida ekonomiska fördelar kommer att tillfalla dem exempelvis genom juridiska rättigheter. Ekonomiska fördelar av en immateriell tillgång kan vara intäkter från försäljning av produkter eller tjänster, kostnadsbesparingar eller andra fördelar av användandet av

⁶⁵ C. Nygaard & L. Bengtsson, *Strategizing – en kontextuell organisationsteori* (2002)

⁶⁶ H. Stolowy & A. Jeny-Cazavan, *International accounting disharmony: the case of intangibles* (2001)

tillgången.⁶⁷

Att uppfylla definitionen av en immateriell tillgång är inte tillräckligt för att få redovisa tillgången i balansräkningen. Det krävs även att tillgångens anskaffningsvärde kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.⁶⁸

3.6.2 Forskning och utveckling

I lagtexten delas internt upparbetade immateriella tillgångar upp i en forskningsfas och en utvecklingsfas. Det görs för att det ska bli lättare att avgöra om kostnaden uppfyller kriterierna för att redovisas som en tillgång eller inte.

Alla utgifter för forskning ska kostnadsföras när de uppkommer. Exempel på forskning är verksamhet som syftar till att få fram ny kunskap. Det kan också vara sökandet efter alternativa material, enheter, produkter, processer, system eller tjänster.⁶⁹

När företaget har kommit så långt i utvecklingsfasen av ett internt projekt att de kan påvisa att det kommer att generera framtida ekonomiska fördelar ska projektet definieras som utveckling. Kostnader för utveckling av ett internt projekt ska tas upp som tillgång i balansräkningen. För att kunna aktivera kostnaderna i balansräkningen krävs det dock att samtliga nedanstående kriterier är uppfyllda.

- ❖ *Det är tekniskt möjligt för företaget att färdigställa den immateriella tillgången så att den kan användas eller säljas,*
- ❖ *Företagets avsikt är att färdigställa den immateriella tillgången och använda eller sälja den,*
- ❖ *Företaget har förutsättningar att använda eller sälja den immateriella tillgången,*
- ❖ *Företaget visar hur den immateriella tillgången kommer att generera troliga framtida ekonomiska fördelar,*
- ❖ *Det finns adekvata tekniska, ekonomiska och andra resurser för att*

⁶⁷ IFRS/IAS 2005

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

fullfölja utvecklingen och för att använda eller sälja den immateriella tillgången,

- ❖ *Företaget kan på ett tillförlitligt sätt beräkna de utgifter som är hänförliga till den immateriella tillgången under dess utveckling.*⁷⁰

Uppfylls kraven måste företaget redovisa utgifterna som en immateriell tillgång. De har ingen valmöjlighet. Exempel på utvecklingsverksamhet är utformning, konstruktion samt prövning av prototyper och modeller. Det kan även vara förbättring av redan befintliga produkter.⁷¹

Det kan vara svårt att bedöma om interna utvecklingsutgifter uppfyller kraven för att redovisas som en immateriell tillgång. Det beror dels på att det kan vara svårt att i förväg veta om tillgången kommer att generera ekonomiska fördelar. Det kan också vara svårt att fastställa tillgångens anskaffningsvärde och urskilja kostnaderna för att ta fram tillgången från företagets övriga utgifter.⁷²

3.6.3 Värdering

Vid beräkning av ett utvecklingsprojekts anskaffningsvärde ska alla utgifter som är direkt hänförliga till tillgången, för att skapa, framställa och färdigställa tillgången medräknas. Det kan exempelvis vara utgifter till anställda, material eller avgifter för att registrera en juridisk rättighet. När företaget tagit upp tillgången till dess anskaffningsvärde kan de välja att tillämpa anskaffnings- eller omvärderingsmetoden vid fortsatt värdering.⁷³

Anskaffningsmetoden innebär att företaget tar upp tillgången till anskaffningsvärdet med avdrag för eventuella ackumulerade av- och nedskrivningar. Omvärderingsmetoden innebär också att tillgången tas upp till anskaffningsvärdet, men istället för att dra av för av och nedskrivningar ska tillgången omvärderas. Omvärderingen görs till marknadsvärde. För att kunna bestämma marknadsvärdet måste det finnas en aktiv marknad. En aktiv marknad

⁷⁰ IFRS/IAS 2005

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

existerar när samtliga tre villkor är uppfyllda

- ❖ Handeln avser likvärdiga projekt,
- ❖ Det finns vanligen intresserade köpare och säljare,
- ❖ Prisinformation är allmänt tillgänglig.⁷⁴

Det finns oftast ingen aktiv marknad för immateriella tillgångar eftersom de många gånger är unika till sin karaktär. Om kravet på en aktiv marknad inte uppfylls ska anskaffningsmetoden användas.⁷⁵

Åsikter om marknadsvärdering

Om företagen använder sig av marknadsvärdering kommer balansräkningen att på ett bättre sätt spegla det verkliga värdet. De som är positiva till marknadsvärdering hävdar att denna metod ger mer relevant information till investerare trots att beräkningen blir mindre tillförlitlig. Den historiska kostnaden ger inte information om tillgångens nuvarande värde. Tillgången kan både ha minskat eller ökat i värde utan att det syns i balansräkningen.⁷⁶

De som är negativa till marknadsvärdering hävdar att det inte på ett tillförlitligt sätt går att sätta ett korrekt marknadsvärde. Relevant information som inte är tillförlitlig är värdelös för investerare. Den historiska kostnaden bygger inte på subjektiva uppskattningar och kan därför inte manipuleras av ledningen. Uppskattning av verkliga värden för tillgångar är kostsamt.⁷⁷

Enligt Rundfelt ger marknadsvärdet bättre jämförbarhet mellan företag. Han tycker att nackdelarna med marknadsvärdering är att resultatsvängningarna blir större. I goda tider värderas tillgångarna upp och i dåliga tider måste de värderas ner. Det kan i sin tur påverka värderingen av företaget negativt. Dessutom överges den traditionella försiktighetsprincipen. Rundfelt tycker att fördelarna med marknadsvärdering överväger nackdelarna.⁷⁸

⁷⁴ IFRS/IAS 2005

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ R. Shortridge & A. Schroeder & E. Wagoner, *Fair- Value Accounting* (2006)

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ R. Rundfelt, *Tendenser- Årsredovisningar 1998* (1998)

3.6.4 Livslängd och avskrivning

När företaget har bestämt sig för att ta upp ett utvecklingsprojekt i balansräkningen måste de fastställa om livslängden på tillgången är begränsad eller obegränsad. Om den anses begränsad ska företaget uppskatta hur lång livslängden är. Om livslängden anses vara obegränsad betyder det inte att den är oändlig. Det anses dock att det inte finns en förutsägbar gräns för den tidsperiod som tillgången förväntas ge framtida fördelar till företaget. Det finns många faktorer att ta hänsyn till vid uppskattningen av tillgångens livslängd. Några faktorer att ta hänsyn till är tillgångens produktlivscykel, stabiliteten i branschen och den period företaget har kontroll över tillgången. Vid osäkerhet ska livslängden uppskattas på ett försiktigt sätt men det är inte tillåtet att vara omotiverat försiktig. En tillgång som har en begränsad livslängd skrivs av medan en tillgång med obegränsad livslängd inte gör det.⁷⁹

Avskrivningstiden och avskrivningsmetoden för en immateriell tillgång med begränsad livslängd ska omprövas minst i slutet av varje år. Man måste göra ett så kallat nedskrivningstest. Om tillgångens förväntade livslängd skiljer sig från tidigare bedömningar ska avskrivningstiden ändras i enlighet med detta. Även tillgångarna med obegränsad livslängd måste i enlighet med IAS 36 prövas för att se om det föreligger ett nedskrivningsbehov minst en gång per år.⁸⁰

3.6.5 Upplýsningar

Utöver redovisningen av de immateriella tillgångarna i balans- och resultaträkningen måste företaget även lämna upplýsningar om dessa i en not. De måste exempelvis lämna upplýsningar om livslängden är obegränsad eller begränsad, de avskrivningsmetoder som har använts eller om en immateriell tillgång har minskat i värde. Vidare måste företag upplýsa om det totala beloppet av utgifter för forskning och utveckling som kostnadsförts under perioden.⁸¹

⁷⁹ IFRS/IAS 2005

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Ibid.

3.7 Tidigare lagstiftning

Vi beskriver kortfattat tidigare lagstiftning för att man ska få en ökad förståelse för hur det var i Sverige innan införandet av IAS 38. Man får även en bild av vad företagen kan ha haft för utmaningar med att tillämpa de internationella reglerna.

3.7.1 RR 15

Innan företagen började tillämpa IFRS/IAS år 2005 så tillämpade företagen RR 15. RR 15 trädde i kraft den första januari år 2002. Företagen uppmuntrades till tidigare tillämpning. Rekommendationen bygger på IAS 38 och de skiljer sig inte mycket åt. De väsentliga skillnaderna är;

- ❖ Enligt årsredovisningslagen ska en immateriell anläggningstillgångs ekonomiska livslängd uppgå till högst fem år. Om livslängden överstiger fem år, ska skälen för att tillämpa en längre avskrivningstid anges. I IAS 38, kan en immateriell tillgångs livslängd vara obegränsad.
- ❖ Enligt RR 15 behöver inte juridiska personer ta upp en tillgång som uppfyller kriterierna för aktivering. Det beror på de skatteregler vi har i Sverige. Utgifterna blir vid kostnadsföring skattemässigt avdragsgilla.
- ❖ Enligt IAS 38 är det möjligt att värdera den immateriella tillgången till marknadsvärde efter anskaffningstidpunkten. Det är inte tillåtet i RR 15, där endast anskaffningsmetoden får användas.⁸²

3.7.2 BFN R 1

Innan företagen började tillämpa RR 15 tillämpades BFN R1. Det som framförallt skiljer BFN R1 och RR 15 åt är att i BFN R1 hade företaget en valmöjlighet om de ville redovisa utvecklingsutgifterna som en immateriell tillgång om det uppgick till väsentligt värde. Enligt RR 15 är det ett krav att redovisa utvecklingsprojekten som tillgångar om de uppfyller kriterierna. RR 15/IAS 38 är mer restriktiv i och med den avgränsning de gör i vad som får tas upp som immateriella tillgångar.⁸³

⁸² FAR 2004

⁸³ Ibid.

3.8 Redovisning av FoU i USA

I USA kostnadsförs alla utgifter för FoU löpande i resultaträkningen. Miguel A. Millan, Deloitte & Touche har studerat skillnaderna mellan FASBs och IASBs lagstiftning om FoU. Enligt honom är uppfattningen att allt ska kostnadsföras när utgiften uppkommer en konservativ, praktisk lösning. Det säkerställer att alla företag gör på samma sätt i praktiken och det blir jämförbarhet mellan dem. Han anser dock att om man inte aktiverar utgifterna så utesluts företagets viktigaste tillgång från balansräkningen. De som försvarar den här metoden menar att det ur resultatsynpunkt inte gör så stor skillnad i längden ifall utgiften kapitaliseras eller kostnadsförs. Det beror på den ”ongoing nature” av de flesta företagens FoU aktiviteter.⁸⁴

FASB motsatte sig metoden med delvis kapitalisering. De hävdade att företagen skulle behöva lägga ner betydande tid på att avgöra om kriterierna är uppfyllda. De ansåg också att det inte var möjligt att ta fram några krav för aktivering som skulle kunna öka jämförbarheten mellan företag. FASB säger också att när företagen uppnår kriterierna för att ta upp tillgången i balansräkningen så medräknas bara kostnader som uppstår efter det. Därför kommer den upptagna tillgången inte att representera hela kostnaden för projektet som ska ge företaget framtida fördelar. Avskrivningarna på tillgången kommer därför inte heller att representera en bra matchning mellan intäkter och kostnader.⁸⁵

3.9 IASBs föreställningsram

Föreställningsramen ger information om begrepp och grundprinciper vid utformning av finansiella rapporter som är avsedda för externa användare. Syftet är bland annat att vägleda olika lagstiftare vid utformning av nya standarder. Den ska också fungera som vägledning för företagen om hur olika lagar ska tolkas.⁸⁶

Ett företag har flera olika intressenter. De kan till exempel vara aktieägare, anställda, kunder och leverantörer. Intressenterna har skilda önskemål när det

⁸⁴ M. Millan & S. Gornik-Tomaszewski, *Accounting for research and development costs* (2005)

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ IFRS/IAS 2005

gäller utformningen av företagens information, dess innehåll och detaljeringsgrad. Aktieägarna är den viktigaste intressenten eftersom det är de som tillför kapital till företaget. Därför är den information som är av intresse för aktieägarna även av intresse för resterande grupper.⁸⁷

Oftast är företagets redovisning den huvudsakliga informationskällan för många intressenter. Redovisningen måste därför utformas med utgångspunkt i allmänna krav som är gemensamma för samtliga intressenter. Det innebär en viss standardisering av redovisningen.⁸⁸ Syftet med redovisningen är att den ska vara användbar som beslutsunderlag.⁸⁹ För att redovisningen ska kunna tjäna detta syfte måste en rad kvalitativa krav ställas på den.⁹⁰

Vi tar här upp de grundläggande antaganden och kvalitativa egenskaper som är relevanta för arbetet.

3.9.1 Relevans

Informationen är relevant om den kan påverka människors beslutsfattande genom att underlätta bedömningen av redan inträffade, aktuella eller framtida händelser. Informationen anses också relevant om den kan bekräfta eller korrigera tidigare bedömningar. Det underlättar för användaren om företaget lämnar utförliga prognoser men det är inget tvingande för företaget.⁹¹ Det har framförts kritik mot att redovisningen inte är relevant då marknadsvärdet på ett företag ofta är högre än det redovisade värdet⁹².

3.9.2 Tillförlitlighet

För att informationen ska vara användbar för användaren får den inte innehålla felaktigheter eller vara vinklad. Det ställs krav på att användaren ska kunna lita på att informationen som ges är tillförlitlig. För att informationen ska bli så tillförlitlig som möjligt ska den vara fullständig. Det finns fall då tillförlitligheten

⁸⁷ IFRS/IAS 2005

⁸⁸ M. Knutson, *Gamla redovisningsprinciper i ny ekonomi* (2001)

⁸⁹ IFRS/IAS 2005

⁹⁰ M. Knutson, *Gamla redovisningsprinciper i ny ekonomi* (2001)

⁹¹ IFRS/IAS 2005

⁹² K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

blir som störst om informationen inte tas med i de finansiella rapporterna även då informationen kan vara relevant. Det gäller när det finns en stor osäkerhet om beloppet. Upplysning ska i så fall lämnas på annat ställe.⁹³

Den som tillhandahåller kapital behöver relevant och tillförlitlig information för att bestämma var investeringarna ska göras, till vem kreditgivning ska ges och till vilket pris.⁹⁴ Relevans och tillförlitlighet står i viss mån i motsats till varandra. Tillförlitligheten är som störst när alla konsekvenser av en händelse är kända men detta kan dra ut på tiden, vilket gör att relevansen därmed blir mindre.⁹⁵

3.9.3 Jämförbarhet

Värderingsprinciper och presentationstekniker för likartade transaktioner ska redovisas på ett likformigt sätt. Detta för att öka jämförbarheten både i ett och samma företag från år till år och mellan olika företag. Då får användarna en möjlighet att bilda sig en uppfattning dels om trender i företagets resultat och finansiella ställning, dels en möjlighet att jämföra med andra företag.⁹⁶ Det är viktigt med enhetliga regler men det får inte gå till överdrift. Det finns exempelvis de som menar att det är överdrivet att kostnadsföra alla utgifter för FoU även då man vet att en del leder till framgång.⁹⁷

Om företagen haft en fullständig frihet att utforma redovisningen hade de själva kunnat välja vilka mätmetoder och vilken information som de ville ta med. På så sätt kan de förvanska resultatet och åstadkomma en förskönad bild av företaget. En standardisering av företagens redovisningsinformation bidrar till att skapa ett förtroende mellan företagen och deras intressenter. Det kanske viktigaste skälet till att standardisera redovisningsinformationen är att det skapar trovärdighet. I samma mån som redovisningsnormer fastställs, begränsas valmöjligheterna och handlingsfriheten för de individuella företagen vilket förbättrar jämförbarheten.⁹⁸

⁹³ IFRS/IAS 2005

⁹⁴ N. Høegh-Krohn & K. Knivsflå, *Accounting for Intangible Assets in Scandinavia* (2000)

⁹⁵ IFRS/IAS 2005

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

⁹⁸ M. Knutson, *Gamla redovisningsprinciper i ny ekonomi* (2001)

3.9.4 Rättvisande bild/korrekt bild

Det har diskuterats mycket om begreppet rättvisande bild utan att man kommit fram till någon definition eller vad begreppet står för.⁹⁹ Rättvisande bild kommer från engelskans ”true and fair view”. Där går de så långt att i exceptionella fall ska företaget frångå lagstiftningen om det anses ge en mer rättvisande bild¹⁰⁰. Rättvisande bild sätter användaren i fokus och det är helheten som ska bedömas.¹⁰¹

I föreställningsramen behandlas inte begreppet rättvisande bild. Om den finansiella rapporten är upprättad i enlighet med regelverket och de kvalitativa egenskaper som finns beskrivna i föreställningsramen ger det vanligtvis vad som uppfattas som rättvisande bild. Föreställningsramen tar istället upp begreppet korrekt bild. Informationen i rapporterna ska på ett korrekt sätt återge transaktioner och andra händelser så att informationen blir tillförlitlig. Det kan vara svårt att ge information så att det ger en korrekt bild. Företaget kan till exempel ha svårigheter med att identifiera transaktioner och andra händelser som ska mätas. Det kan också vara svårt att hitta mätmetoder och presentationstekniker för informationen. Ibland är det så svårt att veta de ekonomiska konsekvenserna av en post att den inte ska tas med i den finansiella rapporten överhuvudtaget. Ibland kan det dock vara relevant att ta med posten i den finansiella rapporten och upplysa om riskerna för fel i värderingen.¹⁰²

3.9.5 Försiktighet/försiktighetsprincipen

Det är viktigt att kunna hantera den osäkerhet som finns när finansiella rapporter utfärdas. Det görs dels genom upplysningar om osäkerhetens natur och dess omfattning, dels genom att tillämpa försiktighetsprincipen. Försiktighetsprincipen innebär att tillgångar och intäkter inte övervärderas och skulder och kostnader inte undervärderas i en situation där osäkerhet finns. Det är viktigt att inte övervärdera tillgångarna så att orealiserade vinster delas ut till aktieägarna¹⁰³.

⁹⁹ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

¹⁰⁰ J. Blake & H. Fortes & C. Gowthorpe & M. Paananen, *Implementing the EU Accounting Directives in Sweden* (1999)

¹⁰¹ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

¹⁰² IFRS/IAS 2005

¹⁰³ D. Smith, *Redovisningens språk* (2000)

En försiktig redovisning innebär att man hellre kostnadsför en utgift istället för att aktivera den när det råder osäkerhet. Det är däremot inte tillåtet att vara överdrivet försiktig, då de finansiella rapporterna inte skulle vara neutrala och således inte tillförlitliga.¹⁰⁴ Tidigare kostnadsfördes utgifter i fler fall än som egentligen var motiverat ur ett försiktighetsperspektiv¹⁰⁵.

3.9.6 Bokföringsmässiga grunder/Matchningsprincipen

De finansiella rapporterna ska upprättas genom att använda periodiseringsprincipen. Det innebär att intäkter och kostnader redovisas i den period de hänför sig till och inte vid ut- eller inbetalning av likvida medel. Det gäller att matcha kostnader och intäkter, bestämma samband mellan dem, för att kunna redovisa dem under samma period. Rapporter som upprättas enligt matchningsprincipen innehåller inte bara information om inträffade transaktioner utan även information om framtida betalningsförpliktelser och inbetalningar.¹⁰⁶

Försiktighets- och matchningsprinciperna står i viss konflikt med varandra. Om företaget har en försiktig redovisning och till exempel inte aktiverar ett utvecklingsprojekt som sedan blir framgångsrikt matchas inte projektets intäkter mot deras kostnader. Försiktighetsprincipen har länge varit den dominerande principen i Sverige. Nu har den minskat i betydelse och matchningsprincipen har blivit viktigare.¹⁰⁷

3.9.7 Nyttan och kostnad

Vid produktion av redovisningsinformation ska kostnaden för företaget att ge information inte överstiga nyttan som konsumenten har av informationen. Det kan vara svårt för företaget att beräkna kostnaden jämförelsevis nyttan. Det sker mer på intuitiva grunder.¹⁰⁸

¹⁰⁴ IFRS/IAS 2005

¹⁰⁵ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

¹⁰⁶ IFRS/IAS 2005

¹⁰⁷ K. Artsberg, *Redovisningsteori -policy och -praxis* (2005)

¹⁰⁸ D. Smith, *Redovisningens språk* (2000)

3.10 Tidigare studier

Callimaci och Landry är två kanadensiska forskare vid Université du Québec. De visar i sin studie, som omfattar 109 forsknings och utvecklingsintensiva kanadensiska företag, att om de kapitaliserar sina utvecklingsutgifter så ger det användbar information till investerare. I Kanada har de i stort sätt samma regler som i IAS 38. Uppfyller företagen vissa kriterier måste de aktivera utgifterna som immateriell tillgång i balansräkningen. Enligt det kanadensiska regelverket representerar tillgångar ekonomiska fördelar medan att kostnadsföra utgifter inte gör det. Kapitaliserade FoU indikerar därför fördelar för företaget i framtiden. Utifrån detta ställer de upp den första hypotesen.

- ❖ *Marknadsvärdet av ett företag är positivt relaterat till kapitaliserade FoU kostnader*

Det visar sig att marknaden sätter ett högt värde på kapitaliserade FoU och att hypotesen stämmer. Att kostnadsföra FoU borde inte ge någon värdefull information till investerare eftersom företaget redan har kapitaliserat den del av FoU som troligtvis kommer att ge ekonomiska fördelar. Möjlighet att ge värdefull information kan begränsas av de strikta reglerna för att få kapitalisera en tillgång. Det kan hindra ledningen från att aktivera en tillgång. Investerare kan också tycka att forskning är associerat med andra ekonomiska faktorer som till exempel tillväxt, rykte och storlek. Utifrån detta ställer de upp sin andra hypotes:

- ❖ *Marknadsvärdet av ett företag är positivt relaterat till kostnadsförda FoU utgifter*

Även denna hypotes visar sig stämma. Det betyder att de utvecklingsutgifter som inte möter kriterierna för att tas upp som tillgång i balansräkningen och utgifter för grundläggande forskning också har betydelse för investerare. De utvärderar själva kostnaderna och värderar dem som tillgångar. Investerare lägger förmodligen större vikt vid mängden utvecklingsutgifter som aktiveras i balansräkningen.

Författarnas slutsats är att eftersom reglerna för kapitalisering är så strikta så kan mängden kostnadsförda utvecklingsutgifter innehålla sådant som inte möter kriterierna för att kapitaliseras. För att hjälpa investerarna kan därför standardsättarna vilja öka transparensen relaterad till FoU.¹⁰⁹

Två norska forskare, Høegh-Krohn och Knivsflå, har gjort en undersökning där de har sammanställt hur immateriella tillgångar behandlas i Skandinavien, Storbritannien, USA och av IASB.

Deras slutsats är att den bästa informationen ges om FoU kapitaliseras i balansräkningen förutsatt att de når upp till vissa krav. Om utgifterna inte når upp till kraven ska de kostnadsföras. Så långt stämmer deras resultat överens med reglerna i IASB. Men författarna går längre än så. De föreslår att utgifter som redan kostnadsförs ska kunna tas upp som tillgångar i balansräkningen när de når upp till kraven. Företaget bör dock ange i en not när utvecklingsutgiften kostnadsförs att den skulle kunna leda till en immateriell tillgång längre fram. Författarna anser att detta skulle ge bättre information till investerarna.¹¹⁰

¹⁰⁹ A. Callimaci & S. Landry, *Market valuation of research and development spending under Canadian GAAP* (2004)

¹¹⁰ N. Høegh-Krohn & K. Knivsflå, *Accounting for Intangible Assets in Scandinavia* (2000)

4 Empiri

Vi börjar med att redogöra för hur företagen redovisar sin forskning och utveckling och hur de värderar och skriver av den immateriella tillgången. Därefter kopplar vi redovisningen till föreställningsramens begrepp: relevans, tillförlitlighet, försiktighet, matchning och jämförbarhet. Sist redogör vi för om företagen tror att aktieägarna har fått mer användbar information. Intervjufrågorna finns bifogade i Bilaga 1.

4.1 Probi

Den tredje maj 2006 intervjuade vi Per- Ola Forsberg (P.F.), CFO¹¹¹ på Probi. Han har arbetat på företaget i mer än fem år.

Probi är ett ledande bioteknikföretag inom forskning och utveckling av probiotika. Företaget är beläget i Lund och har 19 anställda. De bedriver forskning kring levande mikroorganismer med vetenskapligt bevisade hälsoeffekter. Probi erbjuder licenser till företag som producerar, distribuerar och marknadsför produkter som är baserade på deras patenterade bakterier och produktkoncept. Probis bakterie Lp299v ingår till exempel i drycken ProViva som Skånemejerier producerar. De får därigenom intäkter i form av royalty.¹¹²

Probi noterades på Stockholmsbörsens O-lista december 2004, och följde dessförinnan RR 15. Probi hade en omsättning under år 2005 på 27,2 SEK miljoner. Bolaget redovisar en förlust för 2005 på 8,8 miljoner kronor.¹¹³

Forskning och utvecklingskostnader uppgick år 2005 till cirka 19 miljoner vilket motsvarar 51 procent av totala kostnader, exklusive råvaror och förnödenheter. I dagsläget satsar Probi mycket på FoU men proportionen ska minska i framtiden. I takt med att intäkterna ökar så är det andra sorters kostnader än FoU som ska öka, bland annat säljkostnader.

¹¹¹ Chief Financial Officer

¹¹² Probis årsredovisning 2005

¹¹³ Ibid

4.1.1 Redovisning av FoU

Probi kostnadsför alla sina utgifter för FoU. Därför görs ingen uppdelning av vad som är forskning och vad som är utveckling. Probi anser att kraven för att aktivera utgifterna i balansräkningen inte är uppfyllda eftersom de bistår, men inte är den part som fullföljer utvecklingen av slutprodukten. Det är istället deras partners som utvecklar slutprodukten och säljer det vidare till kunden. Probi kan därför inte vara säker på att produkten kommer att generera framtida ekonomiska fördelar.

4.1.2 Värdering

Probi aktiverar inga tillgångar men P.F. tycker att marknadsvärdering av kapitaliserade FoU- utgifter är "helt sjukt". När det är goda tider så ska tillgångarna värderas upp eftersom det då är värt mycket i balansräkningen. Man får både ett bra resultat och balansräkningen är värd mycket. Vid dåliga tider är tillgångarna inte värda lika mycket. Resultatet blir sämre och dessutom måste man göra nedskrivningar i balansräkningen. Det slår då dubbelt så hårt. Han tror inte att det är många som kommer att använda sig av marknadsvärdering om det inte är för att de ska sälja sina bolag.

4.1.3 Övergången till RR 15 och IAS 38

Probi har inte ändrat hur de redovisar sin FoU sedan RR 15 kom men de måste nu argumentera för varför de gör som de gör i årsredovisningen. P.F. tycker att reglerna är bra och hade inte velat gå tillbaka till reglerna i BFN.

4.1.4 Kvalitativa egenskaper och redovisningsprinciper

Enligt P.F. använder Probi sig av föreställningsramen när de utformar sin redovisning. Han verkar inte vara helt säker på vad den innebär men säger att eftersom deras revisor granskar redovisningen så följer de allt som ska följas.

P.F. ser Probi som ett förväntansbolag. Det är de immateriella tillgångarna som är de viktigaste och som visar företagets värde på marknaden. Han anser att det förmodligen hade varit relevant att aktivera vissa utvecklingsutgifter. Det fungerar dock inte eftersom de inte kan göra en tillförlitlig värdering och de inte vet om

företaget kommer att få ekonomiska fördelar.

P.F. anser att försiktighetsprincipen traditionellt har varit viktigast men att den idag inte gäller ”rakt upp och ner”. Probi tillämpar försiktighetsprincipen så långt som möjligt. Han anser att de inte kan matcha sina utgifter med intäkterna, eftersom de inte är hundra procentigt säkra på att de får några intäkter i framtiden.

Han tycker att det är positivt att reglerna blivit striktare eftersom han anser att det ökat jämförbarheten mellan företagen. Flera av deras konkurrenter som tidigare har lagt alla sina utvecklingskostnader i balansräkningen kan inte längre göra det. Han tycker det är roligare när det blir mer jämförbart mellan bolagen.

4.1.5 Användbar information

P.F. tycker att redovisningen främst är till för aktieägarna. Genom införandet av IFRS har de enligt honom fått mer användbar information. Dock anser han att viss information är överflödig. P.F. tycker definitivt att IFRS ger en rättvisande bild av Probis ekonomiska situation. Han tycker det är viktigt att balansräkningen speglar ett så korrekt värde som möjligt.

4.2 Gambro

Den fjärde maj 2006 intervjuade vi Patrik Nilsson (P.N.). Han arbetar som ansvarig för business controlling på operations inom affärsområdet GMP Gambro. Han har arbetat på Gambro i cirka sex år.

Gambro är verksamt inom medicinteknik och är världsledande inom njursjukvård. Gambro har omkring 11 000 anställda i fler än 40 länder.¹¹⁴

Gambros aktie är noterad på stockholmsbörsens A- lista. Innan IFRS kom tillämpade de RR 15. År 2005 uppgick omsättningen till 14,7 miljarder svenska kronor.¹¹⁵

¹¹⁴ Gambros årsredovisning 2005

¹¹⁵ Ibid.

Forskning och utveckling är en viktig del av deras verksamhet och under år 2005 satsade de 657 miljoner på detta, varav 216 miljoner aktiverades. P.N. tror att Gambros satsning på FoU kommer att vara ungefär den samma i framtiden.

4.2.1 Redovisning av FoU

P.N. tycker att det kan vara svårt att utifrån IFRS kriterier avgöra om ett projekt ska definieras som forskning eller som utveckling. Han anser att man kan tvista mycket om tolkningen av reglerna. För att göra denna urskiljning använder de sig av en metod som kallas pops. Popsmetodiken bygger på ett antal så kallade tollgates, där man vid varje tollgate avgör om ett projekt ska leva vidare. Gambro kapitaliserar bara projekt som nått den tredje tollgaten. De har då kommit så långt i projektet att de vet att det kommer att "flyga". Ibland väljer Gambro att inte aktivera ett projekt om beloppet är väldigt litet eftersom det inte är värt allt merarbete. Det har diskuterats inom företaget om de ska införa ett minimibelopp för projekt som ska aktiveras.

Det är också genom den här popsmetodiken som de säkerställer att definitionen på en tillgång är uppfylld innan de aktiverar utgiften. Varje produkt har ett businesscase där man kan se vilka intäkter produkten förväntas generera.

4.2.2 Värdering

Gambro värderar de utgifter som kapitaliseras till anskaffningsvärde, det vill säga de kostnader som har lagts ner. P.N.s personliga åsikt om marknadsvärdering av immateriella tillgångar är att det blåser upp balansräkningen. Han uppskattar att om Gambro använt sig av marknadsvärdering så skulle det ha inneburit att tillgångarna värderats upp.

4.2.3 Avskrivning

Generellt skriver Gambro av de aktiverade utvecklingsutgifterna på fem år. P.N. säger dock att de har produkter med en livslängd på 10-15 år så om de hade velat hade de "lätt" kunnat ha en längre avskrivningstid än fem år.

En gång om året gör Gambro ett nedskrivningstest för att se om tillgångarna behöver skrivas ner. Det innebär en del extra arbete i organisationen eftersom alla businesscase för deras olika produkter måste uppdateras. P.N. är positiv till den årliga översynen eftersom de då tvingas titta igenom alla sina projekt ordentligt.

4.2.4 Övergången till RR 15 och IAS 38

Innan RR 15 kom aktiverade de inga utgifter för FoU utan allt kostnadsfördes löpande i verksamheten. De famlade lite i mörkret när de först införde reglerna för ungefär fyra-fem år sedan. De hade svårt att veta vad som skulle aktiveras och vad som skulle kostnadsföras. Efter hand kom de fram till att de skulle använda sig av popsmethodiken. De strävar efter att ha en så enkel regel som möjligt för att kunna hantera redovisningen av FoU på ett enkelt sätt.

Han hade inte velat ha kvar de gamla reglerna i BFN men önskar att det funnits tydligare riktlinjer i RR 15/IAS 38.

4.2.5 Kvalitativa egenskaper och redovisningsprinciper

På frågan om de använder sig av föreställningsramen som riktlinje när de gör sin redovisning är P.N. lite osäker. Han säger att alla regelverken och direktiv finns tillgängliga ute för varje enhet att följa. Han önskar att enheterna hade en mer aktiv roll i att försöka tolka och använda föreställningsramen.

P.N. säger att i och med popsmethodiken har de ett rättesnöre för att göra en relevant bedömning av vad som ska aktiveras. Han anser att bedömningen annars hade kunnat bli väldigt subjektiv. När de ska bestämma om ett projekt ska kapitaliseras eller inte gör de först en bedömning av om det är relevant att kapitalisera projektet. Därefter ser de om projektet kan beräknas tillförlitligt.

P.N. säger att Gambro är noga med att matcha kostnader och intäkter så att de följer varandra. Han anser att det ger en mer rättvisande bild om utgifterna periodiseras. Han tycker även att det är viktigt med försiktighet i redovisningen. Gambro har en restriktiv hållning och låter hellre bli att kapitalisera än tvärtom. Han är övertygad om att de hade kunnat ha en mer extensiv tolkning på vad som

ska aktiveras.

P.N. vill gärna tro att jämförbarheten mellan företagen har ökat men samtidigt tycker han att det finns ett stort mått av subjektivitet i bedömningen av reglerna. Han tycker själv att de har en lite försiktigare hållning än andra företag. Det finns fortfarande utrymme för skillnader som man kanske inte kan se när man tittar på ett företags resultat- och balansräkningar.

4.2.6 Användbar information

P.N. säger att redovisningen är till för aktieägarna. Han tror egentligen inte att aktieägarna bryr sig om det finansiella värdet på det som aktiveras utan är mer intresserade av att se att de överhuvudtaget har utvecklingsverksamhet. De ser att det händer någonting och att företaget utvecklar saker. När man kapitaliserar ett projekt så visar man aktieägarna att man tror på det man gör. Han tycker att det är självklart att balansräkningen ska spegla ett så korrekt värde som möjligt och det är något de arbetar aktivt med.

4.3 Switchcore

Den femte maj 2006 intervjuade vi N.N. som arbetar som controller på Switchcore. Han har arbetat som inhyrd konsult på företaget sedan 2003 och är väl insatt i deras organisation och redovisning. Han har tidigare arbetat som revisor.

Switchcore är en internationell koncern med cirka 50 anställda. Av dem arbetar 44 stycken på huvudkontoret i Lund. Switchcore utvecklar, marknadsför och säljer integrerade kretsar för växling av data inom och mellan nätverk, baserade på Ethernet. Kretsarna ingår som centrala komponenter i växlingsutrustning (switchar/routrar) för paketbaserad datatrafik eller Internet trafik. Att utveckla en produkt kan ta lång tid och involverar stora delar av deras utvecklingsorganisation. Switchcore delar in utvecklingsprocessen i fem faser, datainsamling, förstudie/produktplanering, produktutveckling,

prototyp tillverkning och prototypverifiering.¹¹⁶

Switchcore är noterade på stockholmsbörsens O-lista. Innan de började tillämpa IAS 38, tillämpade företaget RR 15. År 2005 hade företaget en omsättning på SEK 108,2 miljoner. Switchcore är ett förlustbolag och förra året gjorde de en förlust på cirka 28 miljoner kronor.¹¹⁷

Under år 2005 satsade Switchcore 87,3 miljoner på forskning och utveckling, varav 26,6 miljoner aktiverades. Enligt N.N. är Switchcore för närvarande inne i en expansiv fas och kommer i framtiden att öka satsningarna på FoU. Hittills i år har de via en nyemission fått in 190 miljoner. Merparten av det ska satsas i ett nytt utvecklingsprojekt som hela organisationen är fokuserad på. En stor del av utvecklingskostnaderna kommer att aktiveras. Redan under första kvartalet 2006 aktiverades 14 miljoner, att jämföra med 26 miljoner under hela år 2005.

4.3.1 Redovisning av FoU

Switchcore väljer att aktivera utvecklingskostnaderna när produkten har nått industrialiseringsfasen. På så vis säkerställer de att definitionen på en tillgång är uppfylld. Då har de en projektplan, finansiering och en tidsplan för när produkten ska lanseras och då vet de att den kommer att ge ekonomiska fördelar till företaget. Utvecklingsprojektet i sig bygger på att det finns en efterfrågan på produkterna.

4.3.2 Värdering

De utgifter som kapitaliseras värderas till anskaffningsvärde. Det som medräknas är ingenjörernas lönekostnader och även alla material- och konsultkostnader. N.N. anser att man bör sträva mot en marknadsvärdering av utgifterna. Han tycker dock att det är svårt att få fram ett korrekt marknadsvärde och att det kan ge kraftiga svängningar i resultatet. Olika företag kan också välja olika sätt att få fram marknadsvärdet på och det tycker han är negativt. Han är därför ganska skeptisk till marknadsvärdering och tycker än så länge att anskaffningsvärdet ger en mer

¹¹⁶ Switchcore åre redovisning 2005

¹¹⁷ Ibid

rättvisande bild.

4.3.3 Avskrivning

De tillämpar en rak avskrivning på tre år eftersom det är den beräknade livslängden på produkterna. En gång om året kontrollerar de att produkterna fortfarande ger intäkter till bolaget. Detta har hittills inte inneburit något större merarbete.

4.3.4 Övergången till RR 15 och IAS 38

Innan RR 15 kom aktiverade de inga av sina utvecklingskostnader. Anledningen till att de började aktivera vissa av sina utgifter var att de var tvungna att följa lagarna och de anser att det ger en mer rättvisande bild av företaget. Enligt N.N. har de inte ändrat bedömningen sedan IAS 38 kom. Han tycker att reglerna är bra och hade inte velat gå tillbaka till reglerna i BFN.

4.3.5 Kvalitativa egenskaper och redovisningsprinciper

Enligt N.N. använder Switchcore IASBs föreställningsram som riktlinje när de gör sin redovisning.

Han anser att det är viktigt med en tillförlitlig värdering av utgifterna som aktiveras och att det inte hade varit relevant att aktivera mer än vad de redan gör. Han anser att den princip de tillämpar är bra.

Han tycker att matchningsprincipen är viktig eftersom det ger en mer rättvisande bild när man fördelar ut kostnaderna över produktens livslängd. Han anser att försiktighetsprincipen inte är lika viktig som tidigare men att den är befogad i vissa sammanhang.

Han tror definitivt att införandet av IFRS har gjort att jämförbarheten mellan företagen har ökat. Han anser dock att alla företag idag kanske inte tillämpar reglerna likadant eftersom det råder osäkerhet kring vissa bitar. Det kan ta ett tag innan reglerna sätter sig så att alla tillämpar de nya principerna på samma sätt. På sikt tror han att jämförbarheten ökar ännu mer.

4.3.6 Användbar information

N.N. anser att redovisningen främst är till för aktieägarna. Han tycker inte att de får mer användbar information efter införandet av IFRS utan tvärtom har det komplicerat det ännu mer. Han tror att många aktieägare ser redovisningen som ganska komplicerad och kanske inte lägger ner den tid de behöver för att analysera bolaget. Han tycker dock att det är positivt för aktieägare som ska investera i ett företag att de redovisar på samma sätt. Detta eftersom det underlättar jämförelsen av olika företag.

Han tycker det är viktigt att balansräkningen speglar ett så korrekt värde som möjligt. Han tror att praxis idag är att försöka få en rättvisande bild av företaget. Om ett korrekt marknadsvärde hade gått att fastställa på enkelt sätt anser han att det hade visat företagets värde på bästa sätt. Han anser att IAS 38 ger en rättvisande bild av Switchcores ekonomiska situation.

4.4 Företag X

Den nionde maj intervjuade vi (X.X.), CFO på Företag X. Han har arbetat i företaget i knappt två år. Tidigare har han bland annat arbetat som revisor.

Branschen kännetecknas av en snabb teknisk utveckling och hög konkurrens. Antalet anställda i koncernen är 75 personer varav mer än var femte medarbetare i koncernen arbetar med forskning och produktutveckling.

Innan IAS 38 kom tillämpade företaget RR 15. Företag X hade en omsättning år 2005 på cirka 50 miljoner kronor. Bolaget går för närvarande med förlust.

Under år 2005 satsade Företag X 22 miljoner på FoU varav sex miljoner aktiverades i balansräkningen. Enligt X.X. kommer nivån att vara ungefär densamma framöver. De har nu kommit så långt i utvecklingen att de har färdiga produkter. I framtiden kommer de att lägga mer pengar på utveckling än på själva grundforskningen.

4.4.1 Redovisning av FoU

X.X. tycker att det är ganska lätt att utifrån IAS 38s kriterier avgöra om ett projekt ska definieras som forskning eller utveckling. För att säkerställa att definitionen på en tillgång är uppfylld har de satt upp ett schema som bygger på kriterierna i IAS 38. Innan de aktiverar några utvecklingsutgifter är det viktigt att de uppfyller kraven i schemat. De bestämmer redan i ett tidigt stadium om de ska aktivera utgifterna för en produkt. De hade inte lagt ut pengar för att färdigställa en produkt om de inte trott att det fanns en marknad för produkten.

4.4.2 Värdering

För att värdera utvecklingsutgifterna använder Företag X anskaffningsvärdet det vill säga de faktiska kostnader de lagt ner för att ta fram produkten. Att värdera utvecklingsutgifterna till marknadsvärde tycker X.X. skulle kännas oerhört svårt. De har tillräckligt svårt att bedöma vilka kostnader som ska medräknas i anskaffningsvärdet. Han tycker att det känns konstigt med marknadsvärdering. Han tillägger dock att man aldrig kan veta hur det blir i framtiden, man kan ju ändra sig.

4.4.3 Avskrivning

Företag X skriver av de immateriella tillgångarna linjärt över fem år. För närvarande håller de på att se över avskrivningstiden för produkterna. Tidigare har de inte varit så flexibla utan standardmässigt använt sig av en avskrivning på fem år. Avskrivningstiden bestäms utifrån produktens ekonomiska livslängd.

Enligt X.X. prövar de värdet på de aktiverade utvecklingskostnaderna minst varje kvartal eftersom de är börsnoterade. De går då igenom både projekten och avskrivningstider. Det är lätt att bedöma värdet eftersom de projekt de aktiverat är väldefinierade.

4.4.4 Övergången till RR 15 och IAS 38

När införandet av RR 15 kom påverkades deras resultat eftersom de var tvungna att göra stora nedskrivningar. De blev mer strikta när det gäller vilka kostnader

som ska aktiveras. Innan RR 15 kom aktiverade företaget mer generöst. Företaget aktiverade tidigare mer grundforskning än vad som var motiverat. X.X. tycker personligen att det var väldigt stökigt när reglerna kom och tyckte det var jobbigt att behöva gå igenom allt nytt. Nu tycker han inte att det är något större problem att tillämpa reglerna och anser att de är tämligen tydliga. Om han fick välja skulle han inte vilja gå tillbaka till de gamla reglerna i BFN. Övergången från RR 15 till IAS 38 har inte inneburit någon förändring.

4.4.5 Kvalitativa egenskaper och redovisningsprinciper

X.X. säger att de indirekt använder sig av föreställningsramen när de gör sin årsredovisning.

Idag aktiverar Företag X inte kostnaderna för att ta fram sina patent men X.X. anser att det kanske hade varit relevant att göra det. Det hade förmodligen gett en mer rättvisande bild av företags situation. Det är en viktig tillgång som idag inte syns i balansräkningen. X.X. tycker dock att det är svårt att veta om ett enskilt patent har ett värde i framtiden. Det är svårt att göra en tillförlitlig värdering. Han anser att det finns ett värde i patenten som grupp och hade kunnat tänka sig att värdera dem till marknadsvärde.

X.X. tycker det är naturligt att aktivera och periodisera kostnaderna över en längre period och att det ger en rättvisande bild av företaget. ”Det finns en logik i att aktivera kostnader när man lägger ner väldigt många miljoner på att utveckla en produkt och sedan ta kostnaderna när man har en marknad för produkterna.” De anser även att försiktighetsprincipen är mycket viktig. Generellt tror X.X. att Företag X aktiverar något mindre utvecklingskostnader än i branschen som helhet. De aktiverar till exempel inga kostnader för patent, vilket många andra företag gör.

X.X. tror definitivt att jämförbarheten har ökat internationellt sedan införandet av IFRS eftersom det var stor skillnad på reglerna i olika länder tidigare. Han påpekar dock att reglerna i USA inte tillåter aktivering av utvecklingsutgifter och det därför inte blir mer jämförbart dem emellan. Han tror även att jämförbarheten

har ökat inom Sverige. Inte bara siffrorna har ändrats utan företagen har även tvingats ge mer information om hur de faktiskt redovisar. Det finns ett tydligare regelverk att följa. Det tycker han är positivt. Att använda marknadsvärdering tycker han dock inte ökar jämförbarheten eftersom det är subjektivt och godtyckligt.

4.4.6 Användbar information

Företaget har många intressenter men X.X. anser att redovisningen främst är till för deras aktieägare. Efter införandet av IAS 38 tycker han att de får mer värdefull information i årsredovisningen. Han tycker att införandet av de nya reglerna gett en mer rättvisande bild av företagets ekonomiska situation. Han tycker det är viktig att balansräkningen speglar ett så korrekt värde som möjligt. Han tycker dock att det är mycket arbete att ta fram den extra informationen.

4.5 Anoto

Den 12 maj intervjuade vi Dan Wahrenberg (D.W.). Han arbetar som finance manager på Anoto och har varit anställd på företaget i ungefär två månader.

Anoto är ett svenskt, högteknologiskt företag med unika lösningar för överföring av handskrift från papper till digitala media och inläsning av tryckt text. Företagets produkter och tjänster bygger på digital kamerateknik och bildbehandling i realtid. Företagets huvudinriktning är digitala pennor och digitalt papper.¹¹⁸

Anoto Groups aktie är noterad på Stockholmsbörsens Attract 40-lista. Innan IAS 38 kom tillämpade de RR 15. Anoto har ungefär 100 anställda i Sverige och 15 utomlands. Deras huvudkontor ligger i Lund. Ungefär 60 stycken i företaget ägnar sig helt åt forskning och utveckling. Företaget går för närvarande med förlust.¹¹⁹

Under år 2005 satsade Anoto 130 miljoner på FoU varav åtta miljoner aktiverades

¹¹⁸ Anotos hemsida

¹¹⁹ Ibid.

i balansräkningen. Enligt D.W så kommer de inte att öka omfattningen på FoU i någon större utsträckning.

4.5.1 Redovisning av FoU

Anoto har ingen speciell definition på vad som är forskning och vad som är utveckling. De aktiverar det som de är säkra på kommer att generera ekonomiska fördelar i framtiden. För att säkerställa att definitionen på en tillgång är uppfylld aktiverar de i princip ingenting förrän projektet är knutet till en kund. Utgifter som inte är knutet till något kundprojekt kostnadsförs löpande i resultaträkningen. Att göra den här bedömningen är inget han anser är svårt.

4.5.2 Värdering

Utgifterna som kapitaliseras värderas till anskaffningsvärde och timpris på personalen, interna och externa fakturor medräknas. De använder sig inte av marknadsvärdering eftersom det kan slå hårt mot resultatet och det är dessutom hypotetiskt. Det är svårt att värdera till marknadsvärde eftersom det är många parametrar att ta hänsyn till. Bara diskonteringsräntan kan ha en oerhörd effekt på utfallet.

4.5.3 Avskrivning

Anoto tillämpar för närvarande en avskrivningstid på fyra till sex år och det bestäms utifrån produktens förväntade livslängd.

4.5.4 Övergång till RR 15 och IAS 38

Innan RR 15 kom aktiverade de inga utvecklingskostnader. När företaget började tillämpa RR 15 var de tvungna att hitta metoder för att identifiera vad som skulle aktiveras. De har idag inga problem att avgöra vad som är forskning och vad som är kundanpassningsprojekt. De har idag endast 25-30 projekt vilket gör det lättare att hålla reda på. D.W. hade inte velat ha kvar de gamla reglerna i BFN. Deras redovisning har inte påverkats av införandet av IAS 38 överhuvudtaget.

4.5.5 Kvalitativa egenskaper och redovisningsprinciper

D.W. säger att de inte är några teoretiker på företaget. De tar mycket hjälp av sina

revisorer med hur de ska göra för att följa nya rekommendationer och hur de ska redovisa sin FoU. Revisorerna fungerar som ett bollplank för företaget och ses också som en kvalitetssäkring av den information de levererar.

D.W tycker inte att det är relevant att aktivera mer utgifter än vad de gör idag. De kan inte aktivera mer än vad de faktiskt har lagt ner för att utveckla produkten. Han tycker dock att man kan diskutera om de sätter rätt pris på timmar, alltså hur mycket de anställda kostar i timmen. Det är också diskuterbart om man ska lägga in hyreskostnader, avskrivningar eller andra eventuella kostnader. Han tycker att de har gjort det ganska enkelt eftersom de endast aktiverar timkostnader och fakturor.

De tillämpar matchningsprincipen eftersom de tycker det är viktigt att matcha kostnader med framtida intäkter. Företaget har enbart aktiverat åtta miljoner av totala 132 miljoner som har lagts ner på FoU. De är väldigt försiktiga i sin redovisning.

D.W anser att jämförbarheten har ökat efter införandet av IAS 38 både internationellt och inom Sverige. Han tycker att det framförallt är aktieägarna som har glädje av de nya reglerna. ”De har ett stort intresse av att jämföra de företag där de ska stoppa in pengar exempelvis om de ska sätta pengar på Axis eller Anoto.” Däremot anser han att det inte är av så stor betydelse för investerare vilken redovisningsprincip de använder sig av. De klarar av att jämföra företagen ändå.

4.5.6 Användbar information

Efter införandet av IAS 38 tycker han att värdet på bolaget har blivit mer transparent och att aktieägarna fått mer användbar information. D.W tycker att det ger ett bättre värde på bolaget att aktivera tillgångar som kommer att generera ekonomiska fördelar. D.W. anser att det är viktigt att balansräkningen speglar ett så korrekt värde som möjligt. Anoto värderas efter potentialen av de patent de har och de tekniker de har tagit fram. De är högt värderade speciellt eftersom de går med förlust. Redovisningen har tidigare inte gett ett rimligt underlag för

bedömning av om bolaget är något att satsa på. Den ytterligare informationen som har tillkommit efter införandet av de nya reglerna och det merarbete det har inneburit har definitivt överstigit kostnaden med att ta fram den.

4.6 Axis

Den 22 maj 2006 intervjuade vi Fredrik Sjöstrand (F.S.), CFO på Axis. Han har varit anställd inom företaget sedan 1998. Han började sin yrkeskarriär som revisor.

Axis utvecklar produkter och är marknadsledande inom nätverksbaserad video och skrivarservrar. Deras produkter används främst i applikationer för säkerhetssystem, fjärrövervakning och dokumenthantering. Mer än 95 procent av försäljningen sker utanför Sverige.¹²⁰

Axis grundades 1984 och är noterat på Stockholmsbörsens Attract 40-list. De har ungefär 390 anställda och deras huvudkontor ligger i Lund. De hade år 2005 en omsättning på 895 miljoner kronor.¹²¹

Under år 2005 investerade de 147 miljoner i forskning och utveckling vilket motsvarar cirka 17 procent av omsättningen. Av detta aktiverades 24 miljoner som tillgång i balansräkningen.

4.6.1 Redovisning av FoU

F.S. tycker inte att det är svårt att avgöra vad som är forskning och vad som är utveckling. De har valt att ha en ganska smal definition på vad som ska läggas i balansräkningen. På så vis är de säkra på att de kan försvara värdet på det som aktiveras. De aktiverar enbart chipen som sitter i kamerorna och skrivarna. Marknadsprognosen säger att Axis kommer att ha en tillväxt på ungefär 50 procent per år i fem år framöver. Chipen är kärnan i deras produkter och därför vet de att de kommer att generera framtida ekonomiska fördelar till företaget.

¹²⁰ Axis årsredovisning 2005

¹²¹ Ibid.

4.6.2 Värdering

Chipen som aktiveras värderas till anskaffningsvärde. Det som medräknas är löner för ingenjörerna och alla externa kostnader för att ta fram chipen. F.S. tycker att marknadsvärdering är negativt eftersom det kan ge ett ryckigt resultat. Chipet är en så central del för hela deras verksamhet så han tror inte att deras resultat hade påverkats. I andra industrier tror han dock att det kan bli väldigt ryckigt.

4.6.3 Avskrivning

De skriver av den aktiverade utvecklingskostnaden linjärt på tre år. Det är den tid det tar att utveckla ett nytt chip. När ett nytt chip kommer så avskaffas eller avvecklas det gamla chipet ganska snabbt. En gång i kvartalet gör Axis ett nedskrivningstest för att se om tillgångarna behöver skrivas ner.

4.6.4 Övergången till RR 15 och IAS 38

Innan RR 15 kom kostnadsförde Axis alla utgifter. De ville inte bygga upp immateriella tillgångar med tveksam form. När RR 15 infördes var de plötsligt tvungna att aktivera en del i utgifter i balansräkningen. De fick då fundera över hur de skulle definiera forskning och utveckling. De kom fram till att de ville ha en smal definition och valde att endast aktivera utgifterna för att utveckla chipen.

Om han hade fått välja hade han velat ha kvar de gamla reglerna i BFN och kostnadsföra FoU löpande. Det tycker han visar på ett bättre sätt vad de håller på med.

4.6.5 Kvalitativa egenskaper och redovisningsprinciper

Axis använder sig indirekt av föreställningsramen när de gör sin redovisning. Han tycker att begreppen i föreställningsramen är logiska men de tittar inte i den när de gör en bedömning av vad som ska aktiveras.

Han tycker att det är relevant att aktivera chipen eftersom det är hjärnan i deras produkter. Han säger att de hade kunnat aktivera mer utan att tillförlitligheten hade kunnat ifrågasättas. De har lite marginal till när det börjar bli tveksamt. För

att fastställa att värdet på det som aktiveras är tillförlitligt har de en noggrann projektredovisning. Där fastställs vad ingenjörerna gör och vilka kostnader de har. Detta följs sedan upp månadsvis.

F.S. anser att det finns ett teoretiskt resonemang med att matcha kostnader och intäkter. När de väl har gått över introduktionsfasen, så är det i Axis fall ett nollsummespel. Resultatmässigt spelar det ingen roll om de kostnadsför ett projekt eller om det aktiveras och skrivs av över produktens livslängd. F.S. tycker att försiktighetsprincipen är mycket viktig. Axis vill inte lägga mer än nödvändigt i balansräkningen. De vill ha en så ren balansräkning som möjligt. F.S. anser att det hade varit mer rättvisande om företaget fortfarande kunnat kostnadsföra alla utgifter.

F.S. tror inte att jämförbarheten har ökat med de nya reglerna. Han tror att många företag väljer att tolka reglerna lite som de vill. Reglerna har blivit mer subjektiva. Han anser att det är mjukare i kanterna nu än det var tidigare och att det blir upp till varje företag att bestämma hur reglerna ska tolkas.

4.6.6 Användbar information

Han tycker att aktieägarna är den viktigaste intressenten. Han tycker inte att de har fått mer användbar information i och med införandet av RR 15/IAS 38. Han tycker dock att det är mer detaljer nu än för några år sen. Han säger att där finns mer information om man är en intresserad och kunnig läsare men ifrågasätter hur många som orkar läsa hela årsredovisningen.

F.S. tycker att det är viktigt att balansräkningen speglar ett så korrekt värde som möjligt. Han anser att rättvisande bild är ett subjektivt begrepp som olika företag kan tolka olika. Han anser att man får en rättvisande bild om man följer lagar, förordningar och rekommendationer. Det tycker han att Axis gör och därför anser han också att deras redovisning ger en rättvisande bild av företaget.

4.7 Sammanställning empiri

	Probi	Gambro	Switchcore	Företag X	Anoto	Axis
Hur mycket satsas på FoU?	18,8 MSEK	657 MSEK	114 MSEK	22 MSEK	132 MSEK	123 MSEK
Hur mycket aktiveras?	Inget	216 MSEK	27 MSEK	6 MSEK	8 MSEK	24 MSEK
Aktiveras mer efter införandet av RR 15/IAS 38?	-	Ja, aktiverade inget tidigare	Ja, aktiverade inget tidigare	Nej, aktiverade mer tidigare	Ja, aktiverade inget tidigare	Ja, aktiverade inget tidigare
Svårt att skilja på forskning och utveckling?	Ingen uppdelning görs	Ja, tycker man kan tvista mycket om tolkningen av reglerna	Nej, urskiljer endast det som aktiveras	Nej, urskiljer endast det som aktiveras	Nej, urskiljer endast kundprojekt	Nej, urskiljer endast det som aktiveras
Marknadsvärdering?	-	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Hur värderas de aktiverade utvecklingsutgifterna?	-	Anskaffningsvärde, nedlagda kostnader	Anskaffningsvärde, löner och materialkostnader	Anskaffningsvärde, nedlagda kostnader	Anskaffningsvärde, löner och fakturakostnader	Anskaffningsvärde, löner och externa kostnader för chipen
Åsikt om marknadsvärdering?	"Helt sjukt"	Blåser upp balansräkningen	Något att sträva mot men svårt att få fram korrekt värde	Svårt att värdera. Försämrar jämförbarhet. Kan komma i framtiden	Negativt, kan slå hårt mot resultatet och är hypotetiskt	Ger ryckigt resultat
Livslängd?	-	5 år, skulle kunna vara 10-15 år	3 år	5 år	4-6 år	3 år
Hur var det att börja tillämpa RR 15?	Ingen ändring i redovisningen, måste argumentera för att de kostnadsför	Rörigt, visste inte hur reglerna skulle tolkas	Ingen uppfattning	"Stökigt", mycket jobb i början	Ingen uppfattning	De fick fundera på definitionen, vill egentligen inte aktivera
Ändrat uppfattning?	Nej	De har tydliga riktlinjer nu	-	Regeln tydlig nu efter några år, fungerar bra nu	-	Nej
BFN bättre?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja, visar bättre vad de gör

	Probi	Gambro	Switchcore	Företag X	Anoto	Axis
Relevans vs tillförlitlighet	Förmodligen relevant att aktivera, kan ej beräknas tillförlitligt	Bedömer om projektet är relevant, därefter tillförlitlig beräkning	Viktigast med tillförlitlighet, ej relevant att aktivera mer	Ev. relevant att aktivera patenten, kan ej göras tillförlitligt	Ej relevant att aktivera mer, tillförlitligheten på beräkningen kan diskuteras	Det som aktiveras är relevant, har marginal till när det blir tveksamt
Försiktighet vs matchning	Försiktighetsprincipen tillämpas så långt som möjligt	Restriktiv hållning, viktigt med försiktighet	Matchningsprincipen viktigast	Logiskt att matcha, har en försiktig redovisning	Tillämpar matchning men försiktighet viktigast	Matchning ger inte mer rättvisande bild
Ökad jämförbarhet?	Ja, positivt att reglerna blivit striktare	Vill gärna tro det, anser att bedömningen är subjektiv	Ja, definitivt men kan ta ett tag innan det sätter sig	Ja, men inte med USA	Ja, framförallt för aktieägarna	Nej, upp till varje företag hur reglerna ska tolkas
Redovisningen till för?	Aktieägarna	Aktieägarna	Aktieägarna	Aktieägarna	Aktieägarna	Aktieägarna
Mer användbar information till aktieägarna?	Ja, men viss information är överflödigt	Nej, men viktigt att visa att man har FoU överhuvudtaget	Nej, gjort det mer komplicerat	Ja, ger mer värdefull information	Ja, värdet på bolaget har blivit mer transparent	Nej, ifrågasätter om de orkar läsa årsredovisningen
Rättvisande bild av er ekonomiska situation?	Ja, definitivt	Ja, ger rättvisande bild att periodisera	Ja	Ja, sett över det stora hela	Ja, rättvisande att aktivera	Ja, eftersom de följer lagar och regler

5 Analys

I kapitlet appliceras tidigare presenterade teorier på det empiriska materialet. Vi börjar analysen med att beskriva hur de olika företagen redovisar sin forskning och utveckling och hur de tyckte att övergången till IAS 38 var. Därefter kopplas företagens val av redovisningsmetod till föreställningsramen och vi tar upp företagens åsikter om begreppen.

5.1 Redovisning av FoU

Företagen vi intervjuat aktiverar olika stor andel av nedlagda kostnader på FoU. Det tror vi beror på att de har kommit olika långt i utvecklingen av deras produkter. Marknaderna för deras produkter är olika mogna och de verkar även inom olika branscher. Av de företag vi intervjuat är det Gambro som aktiverar mest. De aktiverar ungefär en tredjedel av nedlagda kostnader på FoU. De verkar på en mogen marknad och ägnar sig mest åt att utveckla befintliga produkter. Anoto och Switchcore däremot aktiverar endast en väldigt liten del av nedlagda kostnader. Företagen bildades för ungefär tio år sedan och de är i ett relativt tidigt stadium av produktutvecklingen. De har ännu inte börjat gå med vinst. Om några år förväntar de sig att de kommit längre i utvecklingen och att de inte längre har lika mycket grundforskning. Switchcore förväntar sig att öka de aktiverade utvecklingsutgifterna redan i år. Att Företag X aktiverar en stor del av deras nedlagda kostnader tror vi beror på att de är vana vid att aktivera mycket. Vi har fått intrycket av att de är mer risktagande än de andra företagen.

Enligt IAS 38 ska företagen göra en uppdelning i vad som är forskning och vad som är utveckling. Det har företagen inte behövt göra tidigare. Gambro är det enda företag som gör denna uppdelning. De använder sig av popsmethodiken där projekt som passerar stadie tre definieras som utveckling. Innan dess definieras det som forskning. Anoto kapitaliserar endast kundprojekt där de vet att de kommer att få ekonomiska fördelar. De gör ingen annan uppdelning.

Vi tror att företagen tycker det är onödigt att göra en uppdelning i vad som är

forskning och vad som är utveckling. Det enda som de faktiskt behöver urskilja är det som ska aktiveras. Resten kostnadsförs oavsett definition. Eftersom grundforskning skiljer sig från utveckling tror vi att det hade gett mer användbar information om de hade gjort denna uppdelning. Det är ju större möjlighet att få ekonomiska fördelar i framtiden från utveckling än från grundforskning.

5.1.1 Värdering

För att värdera de aktiverade utvecklingsutgifterna använder sig alla företagen av anskaffningsvärde. Det skiljer lite på vad som medräknas i anskaffningsvärdet eftersom företagen har olika typer av produkter. Vissa räknar med lönekostnader för ingenjörerna, andra bara externa kostnader för patenten. Ingen av företagen har valt att värdera tillgångarna till marknadsvärde.

Teoretiskt sett hade marknadsvärdering varit det bästa sättet att värdera en tillgång på. Det anses enligt den anglosaxiska redovisningen ge en mer rättvisande bild av företaget. Anskaffningsvärdet visar oftast inte företagets värde på marknaden idag utan det historiska värdet.

Vi i Sverige är inte vana vid att tillämpa marknadsvärdering eftersom det kan strida mot vår försiktiga redovisning. Företagen är också skeptiska till marknadsvärdering eftersom det kan ge stora svängningar i resultatet. Axis tror inte deras resultat hade blivit så ryckigt eftersom chipet är så centralt i deras verksamhet. De tror dock att andra industrier hade påverkats mer. Gambro och Probi anser dessutom att det blåser upp balansräkningen. Anoto tror att det är främst de stora företagen som kommer att använda sig av marknadsvärdering. Små företag har oftast inte råd då man kan behöva anlita experter för hjälp med värdering. Nyttan med att ha ett så rättvisande värde som möjligt överstiger inte kostnaden för att ta fram informationen.

Switchcore anser att marknadsvärdering är något att sträva emot men säger att det i dagsläget är svårt att få fram ett korrekt värde. För att få fram ett korrekt värde krävs det en aktiv marknad. Företag X tror att det är något som kan komma i framtiden och är inte helt främmande för att redovisa sina patent till

marknadsvärde.

Företagen är eniga om att marknadsvärdering inte skulle gå att använda sig av vid värdering av FoU idag. Det tror vi beror på att det är så främmande för dem. Vi tror dock att företagen i framtiden kommer att använda sig av marknadsvärdering. Diskussionen pågår för fullt och flera forskare tycker att det är det teoretiskt bästa. Vi tror främst att det är de stora företagen som kommer att använda sig av marknadsvärden eftersom det är kostsamt att ta fram. Den enda av de vi intervjuat som anser att marknadsvärdering är något att sträva emot är N.N. på Switchcore. Det tror vi beror på att han är relativt ung och började sin karriär som revisor. På så vis har han en mer teoretisk kunskap. När han började arbeta var försiktighetsprincipen inte heller lika central.

5.1.2 Avskrivning

RR 15 tillät endast en avskrivningstid på fem år. Endast i undantagsfall tilläts längre avskrivningstid och då var företagen tvungna att ange skälen för detta. Nu finns det ingen begränsad avskrivningstid men de flesta företagen tillämpar även nu en avskrivningstid på upp till fem år. Endast Anoto tillämpar en längre avskrivningstid, på sex år. Gambro tillämpar generellt en avskrivningstid på fem år även om deras produkter idag har en livslängd på tio- femton år. Företag X ser för närvarande över sin avskrivningstid eftersom de standardmässigt använt sig av fem år och det har inte varit så flexibelt. Alla företagen tillämpar en linjär avskrivning.

Att företagen tillämpar en relativt kort avskrivningstid tror vi beror på att de verkar inom branscher som telekom och IT, som kännetecknas av snabba förändringar och ständigt nya produkter. Gambro är inne i en mer stabil bransch och deras produkter har längre livslängd. Vi anser att det hade gett en mer rättvisande bild om företaget hade förlängt avskrivningstiden.

5.1.3 Tidigare regler

Av de vi har intervjuat arbetade P.F. på Probi, P.N. på Gambro och F.S. på Axis på företagen redan innan RR 15 infördes. De andra har arbetat med redovisning på

andra företag och har ändå en uppfattning om processen. När vi frågar om införandet av RR 15 så nämner intervjupersonerna ord som stökigt, rörigt och jobbigt. Gambro aktiverade tidigare ingenting och visste inte hur de skulle tolka reglerna. De hade önskat att det fanns tydligare riktlinjer i RR 15/IAS 38. X.X. på Företag X arbetade inte på företaget när RR 15 infördes men tyckte personligen att det innebar mycket merjobb.

Nu efter några år tycker de flesta att reglerna är bra och de skulle inte vilja gå tillbaka till de gamla reglerna i BFN R1. De har utvecklat system för att avgöra vad som ska aktiveras och de tycker alla att det fungerar bra. Det tycker vi visar på det som den institutionella teorin säger. När man är van vid att göra på ett visst sätt så tycker man att det är det rätta sättet att göra saker på. De tyckte att det var jobbigt med förändringen men nu har det blivit en ”institution”.

F.S. på Axis är den enda som hade velat ha kvar de gamla reglerna. Han tycker att kostnadsföring visar bättre vad de gör inom företaget. Han tycker att resultatet blir detsamma i längden om man aktiverar eller kostnadsför en utgift på grund av företagets ”ongoing nature”.

Övergången till IAS 38 har inte inneburit någon förändring för företagen. Det som har varit det nya är att det är tillåtet att värdera till marknadsvärden och att de kan tillämpa en längre avskrivningstid. Det är det ingen av företagen som har gjort. De flesta företagen vet inte heller att det finns en skillnad mellan dessa lagar.

5.2 Relevans/tillförlitlighet

Enligt IASB ska finansiella rapporter ge användbar information till aktieägarna. Hur långt man ska gå när det gäller att identifiera och aktivera immateriella tillgångar är en trade-off mellan relevansen och tillförlitligheten i informationsgivningen.

Den största tillförlitligheten uppnås genom full kostnadsföring av FoU- utgifterna. Kostnadsföring av utgifterna är helt objektivt och därför också helt tillförlitligt. Relevansen i den finansiella rapporteringen försämras om man inte får aktivera

utgifterna som tillgångar. Millan anser att om man inte aktiverar så utesluts företagets viktigaste tillgång från balansräkningen. Anoto är högt värderade trots att de går med förlust. Det anser de beror på att de värderas efter de patent och de tekniker som de tagit fram. Att de lägger detta i balansräkningen visar för aktieägarna att Anoto tror på sin utveckling.

Gambro väljer ibland att inte aktivera ett projekt om beloppet är väldigt litet trots att det hade varit relevant att aktivera utgifterna i balansräkningen. De tycker inte att den extra informationen till företagets intressenter är värt allt merarbete. De funderar också på att införa en minimigräns för vad som ska aktiveras. Om de har många små projekt tycker vi dock att relevansen i redovisningen blir lidande.

De intervjuade företagen anser oftast att tillförlitligheten överväger relevansen vid bedömning av om ett projekt ska aktiveras eller inte. De flesta företagen har inte problem med att göra en tillförlitlig bedömning av det de tycker är relevant att aktivera. Anoto funderar dock på om fler kostnader eventuellt ska räknas med, exempelvis hyreskostnader och avskrivningar. Anoto, Gambro, Switchcore och Axis tycker att de utgifter som aktiveras idag är relevanta och hade inte velat aktivera mer. Det tycker vi tyder på att de har kommit fram till bra system för när en utgift ska aktiveras. När de väl aktiverar en utgift så är beräkningen tillförlitlig. De flesta företagen aktiverade tidigare ingenting men hade uppenbarligen kunnat göra det. Det tycker vi tyder på att regeln fungerar och att de faktiskt borde redovisa utgifterna som tillgångar.

Probi och Företag X anser att det förmodligen hade varit relevant att aktivera mer utvecklingsutgifter men anser inte att de kan göra tillförlitliga beräkningar. Företag X anser att om de hade kunnat beräkna patenten på ett tillförlitligt sätt tycker han att den borde tas upp i balansräkningen. Att Probi inte kan aktivera sin utveckling är inte så konstigt eftersom de är en underleverantör till andra företag. De kan därför inte vara säkra på att de kommer att få framtida intäkter. Försäljningen hänger på att andra företag säljer sina produkter där Probis bakterie ingår.

Tidpunkten för när företagen väljer att aktivera sin utveckling skiljer sig åt mellan

dem. Tillförlitligheten är som störst när alla konsekvenser av en händelse är kända men det kan dra ut på tiden vilket gör att relevansen blir lidande. Anoto aktiverar inga utvecklingsutgifter förrän ett projekt kommit så långt i utvecklingen att det är knutet till en kund. Det kan ta lång tid och när de väl aktiverar utgiften är informationen väldigt tillförlitlig. Vi tycker att det kanske hade varit relevant att aktivera kostnaderna tidigare. Företag X aktiverar sina kostnader i ett tidigt stadium. De hade inte lagt ut pengar för att färdigställa produkten om de inte trott på den.

Vi anser att Høegh-Krohn och Knivsflå har en intressant aspekt. De tycker att företagen ska kunna aktivera utgifter som tidigare kostnadsförts om kraven för aktivering uppnås i efterhand. Företag X hade i så fall kunnat ta upp patenten så fort de fått en tillförlitlig bedömning. Även Probi hade kunnat ta upp sina projekt i balansräkningen så fort de märkt att de kommer att få ekonomiska fördelar. Vi tror att det hade gett värdefull information till investerarna.

5.3 Försiktighet och matchning

Historiskt sett har försiktighetsprincipen alltid varit den viktigaste redovisningsprincipen i Sverige. Vi har varit väldigt influerade av Tyskland och de kontinentala redovisningsprinciperna. IASB är däremot mer inriktade på matchning mellan kostnader och framtida ekonomiska fördelar.

En försiktig redovisning innebär att man hellre kostnadsför än aktiverar en utgift. Företagen vi intervjuat tycker att försiktighet fortfarande är mycket viktigt. De flesta företagen tycker att de är mer försiktiga i sin redovisning än branschen som helhet. De aktiverar endast en liten del av de totala utgifter som läggs ner på utveckling. Företag X anser att de är mer försiktiga än branschen som helhet. Vi tycker dock att deras redovisning tyder på att de inte är lika försiktiga som de andra företagen vi har intervjuat. De aktiverade till exempel mycket mer tidigare. De väljer också att aktivera utgifterna relativt tidigt i utvecklingsstadiet.

Vi anser att Gambro har en överdrivet försiktig redovisning eftersom de

fortfarande skriver av de immateriella tillgångarna på fem år trots att produkterna enligt P.N. har en livslängd på upp till 15 år. Den finansiella rapporten blir då inte neutral och därför inte heller tillförlitlig.

Den institutionella teorin visar att vissa värderingar kan bli så djupt rotade att det blir en förutsättning för olika typer av beteende. Ibland är individen inte ens medveten om dem. Institutionell teori visar att mänskliga aktiviteter och vanor kan ta lång tid att förändra. Vi tror att företagen är så vana vid att ha en försiktig redovisning och att de därför anser att det är det rätta sättet att redovisa på. De har sedan införandet av RR 15/IAS 38 blivit tvingade att bli mindre försiktiga. Vi tror att det kommer att ta lång tid innan de ändrar sitt beteende.

Att kapitalisera och skriva av immateriella tillgångar över deras livslängd ger en bättre matchning med framtida fördelar, vilket också tros ge bättre information till investerare. Företag X tycker det finns en logik i att aktivera utgifterna för att utveckla en produkt och sedan ta kostnaderna när det finns en marknad för den. Det ger en mer rättvisande bild av företaget. Axis ser inga större fördelar med matchningsprincipen. När introduktionsfasen är över spelar det i deras fall ingen roll för resultatet om de aktiverar eller kostnadsför utgifterna, det blir ett nollsummespel. Detta anser vi stämmer in på deras företag då de har en jämn produktlivscykel, på tre år. I ett företag med ojämna produktlivscyklar stämmer detta inte.

FASB anser också att det resultatmässigt inte spelar någon roll om man kostnadsför FoU löpande eller aktiverar utgifterna. De anser inte att avskrivning på en kapitaliserad tillgång ger en bra matchning med framtida fördelar. Aktivering som sker efter att vissa krav uppfyllts visar inte de totala kostnaderna som lagts ner för att uppnå de framtida ekonomiska fördelarna.

Switchcore anser att matchningsprincipen är den viktigaste principen. De har tidigare inte haft möjlighet att aktivera så mycket av deras utgifter eftersom de inte har kommit så långt i utvecklingen av deras produkter. Vi tror att de kommer att börja aktivera mer nu när deras utveckling kommer att uppfylla kriterierna. Att just Switchcore är det enda företaget som tycker att matchningsprincipen är den

viktigaste principen tror vi återigen beror på att han är den yngsta av de intervjuade.

5.4 Jämförbarhet

Det senaste decenniet har aktiemarknaden blivit global och en internationell kapitalmarknad har vuxit fram. Syftet med harmoniseringen och införandet av IFRS är att öka jämförbarheten mellan företag internationellt.

Anoto anser att jämförbarheten har ökat framförallt för aktieägarna. Det blir lättare för dem att göra ett val i vilket bolag de vill satsa pengar i. Han tror inte att jämförbarheten har ökat för analytiker eftersom de ändå är duktiga på att jämföra bolagen.

Det är viktigt att investerarna känner tillit och förtroende för redovisningen. En standardisering av företagens redovisningsinformation bidrar till att skapa ett sådant förtroende. När redovisningsnormer fastställs begränsas valmöjligheterna och handlingsfriheten för de individuella företagen vilket förbättrar jämförbarheten. Det ger mer entydig och trovärdig information till aktieägarna.

Reglerna i IAS 38 är striktare i den meningen att företagen inte längre har något val om de ska aktivera ett utvecklingsprojekt eller inte. Företag X anser att det finns ett tydligare regelverk att följa och att det är positivt. Gambro, Anoto, Axis och Switchcore har blivit tvingade att aktivera utgifter som tidigare kostnadsförts. Företag X aktiverade tidigare mer än vad som var motiverat och har nu fått bli striktare. Probi är det enda företaget som fortfarande inte aktiverar något.

De flesta företagen tycker att jämförbarheten mellan företagen har ökat. Gambro och Switchcore tycker dock att bedömningen i vissa fall blir väldigt subjektiv. Det är företagen själva som bestämmer vad som ska medräknas när ett projekt ska aktiveras. Vissa räknar med lönekostnader, andra bara kostnader för patent.

Axis anser att reglerna är mjukare i kanterna och att företagen själva kan

bestämma om definitionen på en tillgång är uppfylld eller inte. Axis har till exempel valt att ha en smal och väldefinierad definition på vad som ska aktiveras i balansräkningen. Probi anser att de inte kan vara säkra på att få några ekonomiska fördelar av sin utveckling och ”slipper” därför att aktivera något. Företagen kan välja att tolka reglerna lite olika.

X.X. anser att jämförbarheten har ökat internationellt men betonar att jämförbarheten med USA inte kommer att öka eftersom de tillämpar andra regler. FASBs argument för att inte tillåta viss aktivering av FoU- utgifter var att de inte kan se några krav för aktivering av utgifter som kan göra det jämförbart mellan företag. En harmonisering mellan FASB och IASB har diskuterats men kommer inte ske de närmaste åren.

Undersökningen av Ding, Jeanjean och Stolway visar att kultur spelar en viktig roll vid länders avvikelser från IAS. De förväntar sig att harmoniseringen kommer att variera mellan länderna särskilt de med olika kulturer. Länderna kan, beroende på sin redovisningstradition, tolka kriterierna på olika sätt. I Sverige är försiktighetsprincipen fortfarande väldigt stark och företagen tolkar IAS 38 väldigt försiktigt. De flesta anser att de är mer försiktiga än branschen som helhet. Det tar lång tid för en kultur att ändras. Vi tror att det kommer att bli svårt att jämföra med företag från de anglosaxiska länderna eftersom de inte betonat försiktighetsprincipen lika starkt. Switchcore anser att alla företag idag inte tillämpar reglerna likadant eftersom det råder osäkerhet kring vissa bitar. Han tror att det kan ta ett tag innan reglerna sätter sig så att alla tillämpar de nya principerna på samma sätt.

Vi tror att det är svårt att göra det fullständigt jämförbart. Redovisning av forskning och utveckling går inte att redovisa lika objektivt som materiella tillgångar. Vi tror att det blir svårt att få företagen att redovisa sin FoU på samma sätt. Företagen kommer alltid att, utifrån sina förutsättningar, välja att tolka reglerna på sätt som är bäst för dem själva. Axis är det enda företaget som inte tror att jämförbarheten ökat. Det tror vi beror på att de själva har valt att tolka reglerna på det sätt som är bäst för dem.

5.5 Aktieägarna och användbar information

IASB sätter aktieägarna i fokus och dess mål är att de ska få så användbar information som möjligt. Alla företagen anser att aktieägarna är deras viktigaste intressenter och att det främst är för dem de gör redovisningen.

Beslutet att aktivera eller kostnadsföra en utgift sänder ut olika signaler till marknaden. Callimaci och Landry visar i sin studie att om företagen aktiverar utgifterna så ger det värdefull information till aktieägarna. Aktivering innebär att den utvecklade produkten kommer att introduceras på marknaden inom en snar framtid och att den kommer att medföra ekonomiska fördelar. Gambro anser att när de aktiverar ett projekt så skickar de ut en signal till aktieägarna att de tror att projektet kommer att bli framgångsrikt

Ett företag som kostnadsför sina utvecklingsutgifter löpande i resultaträkningen kommer att ha osynliga immateriella tillgångar. Det blir ett informationsgap mellan företagets marknadsvärde och det bokförda värdet. Idag är balansräkningens främsta syfte att det ska spegla värdet på företaget och inte dess transaktioner med omgivningen. Alla företagen tycker att det är viktigt att balansräkningen ska spegla ett så korrekt värde som möjligt. Trots det aktiverar de endast en liten del av sina utvecklingsutgifter. Till och med Probi som inte aktiverar några av sina utgifter svarar att de tycker att det är balansräkningens värde som är det centrala. Att de svarar så kan bero på att det är det svaret de tror att vi förväntar oss. Att balansräkningen ska spegla värdet på företaget kan bli kostsamt för företagen. Att ta fram korrekta marknadsvärden är svårt och kräver resurser.

Tre av företagen tycker att aktieägarna har fått mer värdefull information efter införandet av reglerna och tre tycker att de inte har fått det. Anoto tycker att deras redovisning har blivit mer transparent och att aktieägarna har fått mer användbar information med de nya reglerna. Det blir lättare för dem att göra ett val i vilket bolag de vill satsa pengar i. Switchcore anser tvärtom att redovisningen har blivit mer komplicerad och att aktieägarna inte har fått mer värdefull information. Han anser att de flesta aktieägarna inte lägger ner den tid de behöver för att kunna

analysera bolaget. Gambro tror inte att aktieägarna egentligen bryr sig om ifall företaget aktiverar eller kostnadsför FoU. Det viktigaste är att de ser att företaget har utvecklingsverksamhet överhuvudtaget och att det händer någonting.

Callimaci och Landry kom även fram till att om utgifterna inte uppfyller kraven för att aktiveras kan aktieägarna ändå få värdefull information. De utvärderar själva kostnaderna och värderar dem som tillgångar. Vi tycker att det hade varit relevant om företagen hade gjort en uppdelning i vad som är forskning och vad som är utveckling i resultaträkningen. Utvecklingsutgifter som nästan uppnår kraven för att aktiveras kommer mer sannolikt att generera framtida ekonomiska fördelar än grundforskning.

6 Slutsats

I detta kapitel sammanfattas de slutsatser som framkommit av analysen och en återkoppling till uppsatsens syfte ges. Vi ger även förslag på vidare forskning.

Försiktighetsprincipen är fortfarande starkt förankrad i företagen. Företagen vi intervjuat aktiverar en väldigt liten del av de totala utvecklingsutgifterna och samtliga anser att de har en mer försiktig redovisning än branschen som helhet. Den institutionella teorin säger att det kommer att ta tid för företagen att förändra detta beteende eftersom försiktighetsprincipen är så djupt rotad i företagen.

Att det tar tid för företagen att ändra sig visar sig bland annat genom att när de nya reglerna i RR 15 kom så tyckte företagen att det var väldigt jobbigt. Nu har de vant sig vid att redovisa enligt de nya reglerna och det har blivit en ”institution”. Företagen hade inte velat gå tillbaka till de gamla reglerna i BFN R1.

Företagen har inte ändrat sin redovisning sedan införandet av IAS 38. Att de inte tillämpar en längre avskrivningstid tror vi beror på att de verkar inom branscher som kännetecknas av snabba förändringar. Gambro produkter har en längre livslängd och vi anser att de borde förlänga avskrivningstiden för att ge en mer rättvisande bild. Ingen värderar heller sina aktiverade utvecklingsutgifter till marknadsvärde men vi tror att det skulle kunna komma i framtiden.

Alla företag vi intervjuat tycker att jämförbarheten mellan företagen har ökat. Företagen har fått ett tydligare regelverk att hålla sig till i och med att de inte längre har en valmöjlighet om de ska aktivera eller inte. Trots det tycker en del att det fortfarande finns stort utrymme för egna tolkningar. Företagen kan till en viss gräns själva bestämma om definitionen på en tillgång är uppfylld eller inte. Vi ifrågasätter om jämförbarheten verkligen blir bättre med IAS 38 då de företag som vi intervjuat har valt att tolka kriterierna olika. Vi ifrågasätter också om jämförbarheten verkligen kan öka internationellt. Att de olika länderna har olika redovisningskulturer gör att tolkningarna av reglerna blir ännu mer olika.

De företag vi intervjuat anser att tillförlitligheten är viktigast vid bedömning av

om en utgift ska aktiveras eller inte. Det är ett tecken på att de inte med flit aktiverar mer än vad som är befogat. Aktieägarna kan därför lita på att informationen är trovärdig. Vi anser att det är viktigare att företagen aktiverar sina utvecklingsutgifter för att ge aktieägarna en mer rättvisande redovisning än att de kostnadsför allt bara för att det ska bli tillförlitligt.

Hälften av företagen tycker att aktieägarna har fått mer användbar information efter införandet. De andra företagen ifrågasätter om aktieägarna verkligen orkar läsa hela årsredovisningen och anser att de nya reglerna har gjort det mer komplicerat.

Diskussionen om hur forskning och utveckling ska redovisas kommer att fortsätta. Vi tror att utvecklingen kommer att fortsätta gå mot en mer balansräkningsinriktad syn med fokus på att balansräkningen ska spegla ett så korrekt värde som möjligt. I de artiklar vi tagit del av pågår diskussionen för fullt. De norska forskarna Høegh-Krohn och Knivsfå föreslår till och med att man även efter att en utgift kostnadsförts ska kunna föra tillbaka den och aktivera den i balansräkningen om den uppnår kriterierna.

Sammanfattningsvis tror vi att det kommer att ta tid innan företagen öppnar sig för en mindre försiktig redovisning. Vi tror att unga personer kommer att vara mer öppna för nya värderingssätt och redovisningslösningar något som har bekräftats av vår undersökning.

6.1 Förslag till vidare forskning

Det hade varit intressant att djupare undersöka om jämförbarheten har ökat mellan länderna i EU sedan införandet av IFRS. Man skulle till exempel kunna jämföra redovisningen av FoU i Sverige med hur det ser ut i Storbritannien. Hur har harmoniseringen fungerat dem emellan?

Vi har gjort vår undersökning ur företagens perspektiv men det hade varit intressant att studera det ur investerarnas synvinkel. Anser de att de har fått mer användbar information efter införandet av IAS 38? Anser de att de lättare kan

bedöma om de ska investera i ett företag eller inte? Man kan även tänka sig att undersöka det ur revisorernas synvinkel. Har deras arbete förändrats? Är det lättare/svårare för dem att granska företagens redovisning? Har företagen fått en ökad efterfrågan på konsulttjänster?

7 Källförteckning

Böcker:

Artsberg, Kristina (2005): *Redovisningsteori- policy och –praxis*. 2:a upplagan
Liber, Malmö

Backman, Jarl (1998): *Rapporter och uppsatser*. Studentlitteratur, Lund

Eriksson Lars Torsten, Wiedersheim-Paul Finn (2001): *Att utreda, forska och
rapportera*. 7:e upplagan. Liber ekonomi, Malmö

Nygaard Claus, Bengtsson Lars (2002): *Strategizing – en kontextuell
organisationsteori*. Studentlitteratur, Lund.

Patel Runa, Davidson Bo (2003): *Forskningsmetodikens grunder*. 2:a upplagan.
Studentlitteratur, Lund

Rienecker Lotte, Stray Jörgensen Peter (2002) *Att skriva en bra uppsats*. Liber,
Malmö

Rundfelt, Rolf (1998): *Tendenser- Årsredovisningar 1998*. Stockholms Fondbörs,
Stockholm

Smith, Dag (2000): *Redovisningens språk*. 2:a upplagan. Studentlitteratur, Lund

Svenning, Conny (2003): *Metodboken*. 5:e upplagan. Lorentz Förlag, Eslöv

FARs samlingsvolym 2004 Del 1, FAR Förlag 2004

Internationell redovisningsstandard i Sverige, IFRS/IAS 2005. FAR Förlag 2005

Artiklar:

Blake John, Fortes Hilary, Gowthorpe Catherine, Paananen Mari (1999): *Implementing the EU Accounting Directives in Sweden- Practitioners Views*. The International Journal of Accounting vol 34, No 3, sid. 421-438

Callimaci Antonello, Landry Suzanne (2004): *Market valuation of research and development spending under Canadian GAAP*. Canadian Accounting Perspectives, vol 3, No 1, sid. 33-53

Ding Yuan, Jeanjean Thomas, Stolowy Hervé (2005): *Why do national GAAP differ from IAS? The role of culture*. The International Journal of Accounting vol 40, No 4, sid. 325-350

Edvinsson, Leif (2000): *Some perspectives on intangibles and intellectual capital 2000*. Journal of Intellectual Capital, vol 1, No 1, sid. 12-16

Høegh-Krohn Nils E. Joachim, Knivsflå Kjell Henry (2000): *Accounting for Intangible Assets in Scandinavia, the UK, the US, and by the IASC: Challenges and a Solution*. The International Journal of Accounting vol 35, No 2, sid. 243-265

Knutson, Marit (2001): *Gamla redovisningsprinciper i ny ekonomi*. Publicerad av Svenskt Näringsliv

Millan Miguel A., Gornik-Tomaszewski Sylwia (2005): *Accounting for research and development costs: A comparison of U.S. and International Standards*. Review of Business vol 26, No 2, sid. 42-47

Shortridge, Rebecca Toppe (2004): *Market Valuation of Successful versus Non-successful R&D Efforts in the Pharmaceutical Industry*. Blackwell Publishing vol 31, No 9-10, sid. 1301-1325

Shortridge, Rebecca Toppe, Schroeder Amanda, Wagoner Erin (2006): *Fair-Value Accounting: Analyzing the Changing Environment*. The CPA Journal vol 76, No 4, sid. 37-39

Stolowy Hervé, Cazavan-Jeny Anne (2001): *International accounting disharmony: the case of intangibles*. Accounting, Auditing & Accountability, vol 14, No 4, sid. 477-496

Svenberg, Sven-Åke (2003): Att tänka på inför övergången till International Financing Reporting Standards. Balans, No 10, sid. 11-15

Muntliga källor:

Forsberg Per-Ola, CFO, Probi, personlig intervju den tredje maj 2006

Nilsson Patrik, Controller, Gambro, personlig intervju den fjärde maj 2006

Anonym, Controller, Switchcore, personlig intervju den femte maj 2006

Anonym, CFO, Företag X, personlig intervju den nionde maj 2006

Wahrenberg Dan, Finance manager, Anoto, personlig intervju den tolfte maj 2006

Sjöstrand Fredrik, CFO, Axis, personlig intervju den 22 maj 2006

Årsredovisningar:

Anoto, 2005

Axis, 2005

Företag X, 2005

Gambro, 2005

Probi, 2005

Switchcore, 2005

Elektroniska källor:

www.scb.se, 2006-04-20

www.iasb.org, 2006-05-21

Bilaga 1

Inledande frågor

- ❖ Personlig profil (befattning i företaget, antal år i företaget, tidigare tjänster, utbildning)
- ❖ Hur mycket satsar ni på forskning och utveckling?
- ❖ Tror du att er forskning och utveckling kommer att stiga eller minska eller vara konstant i omfattning i framtiden?

Allmänt om reglerna i IAS 38

- ❖ Tycker ni att det är svårt att utifrån IFRS kriterier avgöra om ett projekt ska definieras som forskning eller utveckling och hur avgörs det?
- ❖ Aktiverar ni några av era utvecklingsutgifter? Varför/varför inte? Har detta ändrats sedan införandet av IFRS?
- ❖ Hur säkerställer ni att definitionen på en tillgång är uppfyllda?
 - a) ekonomiska fördelar kommer tillfalla företaget
 - b) ni har kontroll över tillgången
 - c) tillgången är identifierbar
- ❖ Hur värderar ni era utgifter som ni aktiverar? Tillförlitlig värdering?
- ❖ Nu är det tillåtet att värdera immateriella tillgångar till marknadsvärden, vad tycker ni om det? Använder ni er av marknadsvärden? I så fall hur fastställer ni om det finns en aktiv marknad?
- ❖ Hur bestämmer ni hur lång livslängd den immateriella tillgången kommer att ha och vilken avskrivningsmetod?
- ❖ Tillämpar ni längre avskrivningstid nu?
- ❖ Avskrivningstiden och avskrivningsmetoden för en immateriell tillgång med begränsad nyttjandeperiod skall omprövas minst i slutet av varje räkenskapsår, hur gör ni det? Innebär det mycket merarbete?
- ❖ Har er redovisning av FoU påverkats av införandet av IFRS, på vilket sätt?
- ❖ Ser ni några för/nackdelar med rekommendationen?

Skillnader från tidigare

- ❖ RR 15 bygger på IAS 38. Hur var det när ni började tillämpa RR 15? Nu

efter några år, hur tycker ni att det är nu? Har ni ändrat uppfattning?

- ❖ Vad anser ni är praxis i er bransch, har det ändrats sedan införandet av RR 15? Följer ni praxis?
- ❖ Anser ni att det finns någon skillnad mellan IAS 38 och RR 15?
- ❖ Tycker ni att de gamla reglerna i BFN 1 fortfarande borde tillämpas istället?

Frågor kring föreställningsramen

- ❖ När ni gör er redovisning använder ni er av IASBs föreställningsram som riktlinje?
- ❖ Hur resonerar ni kring relevans och tillförlitlighet när ni gör er redovisning? Vad är viktigast?
- ❖ Vad tycker ni är viktigast försiktighetsprincipen eller matchningsprincipen?
- ❖ Tycker ni fortfarande att försiktighetsprincipen är lika viktig?
- ❖ Tror ni att införandet av IFRS har gjort att jämförbarheten mellan företagen har ökat?
- ❖ Vem anser ni att redovisningen främst är till för?
- ❖ Är det viktigt att balansräkningen speglar ett så korrekt värde som möjligt?
- ❖ Anser ni att IFRS ger en rättvisande bild av ert företags ekonomiska situation?
- ❖ Tror ni att införandet utav IFRS ger mer användbar information till era aktieägare?

Avslutande frågor

- ❖ Har ni ytterligare kommentarer eller synpunkter?
- ❖ Godkänner ni att vi skriver ut ert och företagets namn i uppsatsen?
- ❖ Går det bra att vi kontaktar er igen om något skulle vara oklart?